

I KVARTALNI IZVJEŠTAJ O STANJU LJUDSKIH PRAVA 2011

I Prethodne informacije

Prvi kvartalni izvještaj Inicijative mladih za ljudska prava (YIHR) odnosi se na period od 1. januara do 1. aprila 2011. godine. U radu smo koristili tehnike istraživanja na terenu, pres kliping, analize, intervju i SOS liniju. Naša organizacija vrši monitoring ljudskih prava u Crnoj Gori već petu godinu zaredom, a do sada smo objavili pet godišnjih izvještaja i više kvartalnih koji su dostupni javnosti na web sajtu www.yihr.me. Dokument obuhvata oblasti koje smo kroz naš rad identifikovali kao zabrinjavajuće, a akcenat je na stanju ljudskih prava u praksi, dok se detaljnija pravna analiza standarda ljudskih prava priprema za godišnji izvještaj. Izveštaj priređuje naš tim uz finansijsku i ekspertsku podršku Civil Right Defenders-a (bivšeg Švedskog helsinškog komiteta za ljudska prava). Tokom pisanja izvještaja ostvarena je saradnja i sa kancelarijama YIHR-a u regionu, CAZAS-a, UNICEF-a i UNHCR-a.

Protiv Crne Gore Sud za ljudska prava u Strazburu donio je još jednu presudu. Riječ je o presudi, od 8. marta 2011. godine, Živaljevići protiv Crne Gore. Ovo je četvrta presuda protiv naše države.

Premijer Igor Lukšić počeo je konsultacije o najvažnijim pitanjima i problemima u državi 12. januara 2011. godine sa predstavnicima nevladinih organizacija (NVO), što su u NVO-u ocijenili kao novi početak zajedničke saradnje. Vlada Crne Gore usvojila je 17. februara 2011. godine Akcioni plan za sprovođenje preporuka Evropske komisije. Usvajanju plana prethodila su četiri okrugla stola u okviru javne rasprave. Vlada je 17. marta 2011. godine usvojila prvi izvještaj o ispunjenju preporuka EK.

Tokom ovog kvartala objavljena su dva izvještaja koji se odnose na ljudska prava u Crnoj Gori. Fridom Haus (Freedom House) 13. januara 2011. godine objavio je izvještaj (http://www.freedomhouse.org/images/File/fiw/FIW_2011_Booklet.pdf) o slobodi tokom prošle godine. Naša država je prema tom dokumentu slobodna zemlja. FH ocjenjuje na osnovu političkih i građanskih prava. Tako je Crna Gora dobila ukupni indeks 2,5 tj. politička prava su ocijenjena sa 3 a građanska sa 2, na skali od 1 do 7 gdje manji broj znači veću slobodu.

Kancelarija Ombudsmana 31. marta 2011. godine dostavila je Skupštini Izvještaj za 2010. godinu. U izvještaju se konstatuje da od ukupnog broja pritužbi po kojima je postupak okončan u izvještajnoj godini najviše pritužbi se odnosilo na rad sudova - 146, zatim na rad državnih organa, organa državne uprave, upravnih i drugih organizacija - 133, na rad javnih službi i drugih nosilaca javnih ovlašćenja - 63, na rad organa lokalne samouprave i lokalne uprave - 33. Na rad državnog tužilaštva - 8, na rad organa za vođenje prekršajnog postupka dvije i na rad organa, službi i nosioca javnih ovlašćenja u drugim državama, privrednih društava, drugih pravnih lica, preduzetnika, fizičkih lica i dr. - 67.

II Institucionalni okvir u oblasti ljudskih prava

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava – prioritetne aktivnosti Ministarstva u prvih sto dana rada nove Vlade su Implementacija Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda, promocija Zakona o zabrani diskriminacije i izvještaj o ostvarivanju Povelje o regionalnim i manjinskim jezicima, objavljeno je na

sajtu Ministarstva 19. januara 2011. godine. S obzirom da je u toku je proces donošenja novog Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda, nejasno je da li je ovaj cilj postavljen za stari zakon ili novi, koji je u procesu donošenja. Ukoliko se to odnosi na novi Zakon, neophodno je bilo prvo ga usvojiti. Ministarstvo još uvijek nije počelo sa javnom promocijom Zakona o zabrani diskriminacije. Za prvih stotinu dana Vladinog rada Ministarstvo je jedino ispunilo treći postavljeni cilj, Izvještaj o sprovođenju evropske Povelje o regionalnim i manjinskim jezicima, koji je usvojen 24. februara ove godine. Tekst Zakona o Zaštitniku ljudskih prava i sloboda, koji je povučen iz skupštinske procedure krajem 2010. godine, Ministarstvo je doradilo, a Vlada je utvrdila Predlog zakona 17. marta 2011. Godine. Očekivanja su da se usvoji u drugom kvartalu u Skupštini. Ministarstvo je u prva tri mjeseca ove godine aktivnosti sprovodilo u oblasti prava etničkih i jezičkih manjina, rodne ravnopravnosti, prava žena i porodičnog nasilja¹. Budžet Ministarstva za 2011. godinu iznosi 1.260.787.21 eura.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda (Ombudsman) – predlogom novog Zakona o zaštitniku nadležnosti kancelarije će biti proširene, pa će ombudsman implementirati Zakon o zabrani diskriminacije i biće Nacionalni mehanizam za prevenciju torture. Usvajanje novog Zakona očekuje se u drugom kvartalu. YIHR je intenzivno saradivala sa Zaštitnikom i drugim zaposlenim u kancelariji. Budžet Zaštitnika ljudskih prava i sloboda za 2011. godinu je 485.945.97 eura.

Skupština Crne Gore - Skupštinski odbor za ljudska prava i slobode u ovom kvartalu je održao pet sjednica. Odbor je 3. februara 2011. godine održao proširenu sjednicu na kojoj su prisustvovali predstavnici Vlade i NVO sektora. Na toj sjednici se raspravljalo o predlogu plana aktivnosti Odbora do oktobra 2011. godine. Odbor je 25. februara ove godine analizirao Inicijativu za smjenu ministra za ljudska i manjinska prava Ferhata Dinoše zbog homofobičnih stavova koje je iznosio u prošloj godini, a koju je podnijelo 17 NVO. Na sjednici je usvojen zaključak da se ministar Dinoša izjasni o položaju LGBT zajednice u Crnoj Gori, a on je to učinio na sjednici održanoj 11. marta 2011. godine. Tom odboru su prisustvovali ministar Dinoša, Ombudsman Šučko Baković i predstavnica 17 NVO-a Ivana Vujović. Ministar Dinoša je tom prilikom kazao da će se Crna Gora prema svima pa i prema seksualnim manjinama odnositi evropski i da se mora biti oprezan kada je u pitanju afirmativna akcija, jer se ona jedino može primijeniti kada su u pitanju nacionalne manjine. Ombudsman Šučko Baković je ukazao da, po crnogorskim pozitivnim propisima i po Ustavu, se afirmativna akcija može primjenjivati i na pripadnike seksualnih manjina. Na zahtjev NVO-a da podnese ostavku, ministar Dinoša je saopštio da to neće učiniti. Odbor je usvojio zaključak da se očekuje poštovanje različitosti i uvažavanje svih društveno ranjivih grupa. Odbor u ovom kvartalu nije postupio i nije se odredio po Zahtjevu. Kasnije, ni po urgenciji Sindikalne organizacije Vojske Crne Gore (SOVCG) da ih prime i razmatraju njihove probleme sa kojima se suočavaju zbog sindikalnog organizovanja.

Savjet za građansku kontrolu rada policije – 31. decembra 2010. godine crnogorska Skupština imenovala je nove članove Savjeta. Budžet Savjeta za 2011. godinu je umanjen za 50%. Članovi Savjeta su zbog smanjenja budžeta svoje mjesečne nadoknade umanjili sa 950 na 425 eura. YIHR je od novoformiranog Savjeta zatražio sastanak u cilju ostvarivanja bolje komunikacije i saradnje. Dobili smo pozitivan odgovor i u narednom periodu očekujemo konkretizovanje aktivnosti u tom cilju. Naša organizacija je zatražila javno od Savjeta da pokrene aktivnosti na povećanju informisanosti građana o njihovom radu. Na taj način Savjet bi bio dostupniji građanima. Takodje smo zatražili od Savjeta i da javno objavljuje izvještaje o svom radu i da budu dostupni javnosti.

Fond za manjine – Fond za manjine osnovala je Skupština Crne Gore. Njegova djelatnost je da podrži aktivnosti koje su značajne za očuvanje i razvoj nacionalnih, odnosno etničkih specifičnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica i njihovih pripadnika u oblastima nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta. Upravni odbor Fonda je u decembru 2010. godine na

¹ Informacije preuzete sa web sajta Ministarstva za ljudska i manjinska prava

netransparentan način podijelio sredstva za projekte u toj godini. Pored takvog načina odlučivanja o raspodjeli sredstava Fonda za manjine YIHR je smatrala da su pojedini članovi odbora javni funkcioneri i da su prekršili Zakon o konfliktu interesa dodjeljujući sredstva Fonda organizacijama i institucijama u kojima se nalaze u upravljačkim strukturama. Zbog toga je naša organizacija dostavila inicijativu za razmatranje da li su članovi Upravnog odbora Fonda za manjine Miroslav Marić, Šukrija Cikotić, Avdul Kurpejović, Muhamed Uković, Musa Đoka i Momčilo Vuksanović prekršili Zakon o konfliktu interesa kao javni funkcioneri. Komisija je razmatrala podnijetu inicijativu i utvrdila da su ti članovi Upravnog odbora javni funkcioneri i da moraju postupati da javni interes ne podrede privatnom. Upravni odbor je krajem 2010. godine donio odluku i podijelio sredstva organizacijama i institucijama u čijim se upravljačkim organizacijama nalaze članovi Upravnog odbora Fonda za manjine, dok su pojedinim organizacijama dodjeljivali i više projekata. Međutim, iako je velik broj NVO i pojedinaca javno pozvao crnogorsku Skupštinu da izvrši kontrolu načina raspodjele 850 hiljada eura sredstava Fonda za manjine do toga nije došlo. Budžet Fonda za 2011. godinu iznosi 947.413.24 eura. Državna revizorska institucija je u ovom kvartalu provjeravala poslovanje Fonda.

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina - Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina je ustanova koju je osnovala Vlada Crne Gore sa namjerom da unaprijedi manjinska prava iz oblasti kulture i na taj način institucionalno osnaži očuvanje, razvoj i izražavanje kulture manjina. Njegov budžet za 2011. godinu je 214.000 eura.

III Suočavanje s prošlošću

I u prvom kvartalu 2011. godine nastavljen je pasivan odnos države i nadležnih institucija kada je u pitanju proces suočavanja sa prošlošću. Procesi pred domaćim pravosudnim organima, do sada, nijesu dali rezultate u smislu da se sudskim presudama sankcionišu odgovorni za zločine koji su se dogodili na teritoriji Crne Gore. Istrage su do sada obuhvatale samo najniže u lancu odgovornosti, dok su izostavljeni odgovorni po komandnoj liniji i nalogodavci. Ranije za ratni zločin koji se dogodio u Bukovici, bjelopoljski Viši sud je 31. decembra 2010. godine oslobodio sve optužene. Oni su se teretili da su u vrijeme međunarodnog oružanog sukoba u BiH, 1992. i 1993. godine, na području Bukovice nehumano postupali prema civilima - Bošnjacima i Muslimanima, prouzrokovali im teške patnje, ugrožavali zdravlje i tjelesni integritet.

U ovom kvartalu donešena je jedna oslobađajuća presuda. Naime, za ratni zločin deportacije bosanskih izbjeglica sa naših prostora u toku 1992 godine, optuženi su bili Branko Bujčić, Sreten Glendža, Milorad Šljivančanin i Božidar Stojović, Boško Bojović, Milisav Marković, Radoje Radulović, Duško Bakrač i Milorad Ivanović. Prema optužnici, u maju 1992. sprovedeno je nezakonito preseljenje građana BiH koji su imali status izbjeglica. U istom dokumentu je navedeno da je deportacija izvršena po naredbi tadašnjeg ministra unutrašnjih poslova, Pavla Bulatovića. Nastavak suđenja održan je 20. januara i 8. februara 2011. godine. Viši sud u Podgorici je 8. februara odlučio je da u ovom procesu neće svjedočiti Milo Đukanović, tadašnji premijer i Svetozar Marović, bivši član Predsjedništva Republike Crne Gore. Suđenje za deportacije time je završeno i sudija Milanka Žižić zakazala je završne riječi za 15. februar ove godine. Pošto je zamjenica specijalnog tužioca Lidija Vukčević izmijenila optužnicu, zatražila je odlaganje završnih riječi, što je vijeće sudije Milanke Žižić uvažilo. I iznošenje završnih riječi počelo je 22. februara. Suđenje za deportacije završeno je 1. marta 2011. godine kada su optuženi iznijeli završne riječi. Presudom izrečenom 29. marta svi optuženi oslobođeni su zbog nedostatka dokaza. Predstavnici NVO-a, političari i drugi pojedinci ocijenili su da crnogorske institucije nemaju dovoljno kapaciteta za suočavanje sa prošlošću, da optužnice nijesu obuhvatile prave i sve krivce za zločine te da ovakva odluka suda nije u skladu sa međunarodnim standardima kao i da naša država ne želi da se suoči sa ratnom prošlošću na adekvatan način.

Suđenje za ratni zločin Kaluđerski laz nastavljeno je 4. marta 2011. godine pred bjelopoljskim Višim sudom. Tada je ročište odloženo za 12. april 2011. godine kada će se nastaviti sa izvođenjem dokaza i saslušanjem svjedoka. Ratni zločin u Kaluđerskom laz u dogodio se 1999. godine u opštini Rožaje. Prvooptuženi Predrag Strugar, iako uhapšen u Srbiji, još uvijek nije isporučen crnogorskim vlastima. On je sve do potpisivanja međudržavnog sporazuma Crne Gore i Srbije, bio u bjekstvu. Preostalih sedam optuženih, koji su u vrijeme ratnog zločina bili na najnižem stepenu odlučivanja, nalaze se u pritvoru. U aprilu 1999. godine u Kaluđerskom laz blizu Rožaja ubijena su 23 albanska civila, među kojima je bilo djece, žena i staraca.

Za ratni zločin koji je počinjen u vojnom logoru Morinj, specijalno Vijeće Višeg suda u Podgorici u maju 2010. godine, izreklo je prvostepenu presudu kojom su šestorica pripadnika bivše Jugoslovenske Narodne Armije (JNA) osuđeni na ukupno 16 i po godina zatvora za ratni zločin protiv ratnih zarobljenika. Mladen Govedarica osuđen je na dvije godine, Zlatko Tarle na godinu i po, Ivo Gojnić na dvije i po godine, Špiro Lučić na tri i po, Boro Gligić na tri i Ivo Menzalin na četiri godine zatvora, zbog krivičnog djela ratni zločin protiv ratnih zarobljenika u Sabirnom centru Morinj. Oni su, kako je navedeno u optužnici, naređivali i mučili, nečovječno postupali i nanosili velike patnje ratnim zarobljenicima i civilima, koji su dovođeni s dubrovačkog ratišta. Međutim, u drugostepenom postupku pred podgoričkim Apelacionim sudom, a na osnovu žalbe okrivljenih, donijeta je odluka o ponovnom suđenju u ovom postupku, što znači da će suđenje biti ponovljeno u Višem sudu u Podgorici pošto je Apelacioni sud ukinuo prvostepenu presudu. Podgorička policija je 2. marta 2011. godine na podgoričkom aerodromu uhapsila Iva Menzalina za kojim je raspisana potjernica 2008. godine zbog krivičnog djela ratni zločin. Menzalinu se optužnicom stavlja na teret da je u periodu od 3. oktobra 1991. godine do 18. avgusta 1992. godine kao pripadnik rezervnog sastava Jugoslovenske Narodne Armije vršio mučenje, nečovječno postupanje, nanošenje velikih patnji i povreda tjelesnog integriteta prema ratnim zarobljenicima i civilima koji su u centru u Morinju dovođeni sa dubrovačkog područja. Ponovno suđenje okrivljenima za ratni zločin počinjen u Morinju zakazano je za 12. april 2011. godine.

Komemoracijom u Bijelom Polju 27. februara 2011. godine obilježeno je 18 godina od otmice u Štrpcima. Dana 27. februara 1993. godine, u tom mjestu je iz voza broj 671 na relaciji Beograd - Bar, izvedeno 20 osoba, od kojih su 19 bili islamske nacionalnosti. Oni su nakon zlostavljanja pogubljeni a za posmrtnim ostacima se još uvijek traga. Do danas su pronađeni posmrtni ostaci samo trojice ubijenih putnika. Za zločin koji je počinjen u Štrpcima nad civilima islamske vjeroispovijesti, osuđen je samo Nebojša Ranisavljević na kaznu zatvora od 15 godina i ona ističe 19. oktobra 2011. godine. Tokom suđenja ustavljeno je da je organizator ovog zločina bio Milan Lukić, koji je u Hagu osuđen na doživotnu kaznu zatvora zbog ratnih zločina počinjenih 90-tih godina, ali mu za njega nikada nije suđeno. U ovom procesu nije bilo drugih pomaka u smislu identifikovanja, optuživanja ili osuđivanja drugih odgovornih i nije se ispitivala odgovornost nalogodavaca zločina u Štrpcima.

IV Mučenje, nečovječno i ponižavajuće postupanje

Ustav Crne Gore zabranjuje mučenje, nečovječno i ponižavajuće postupanje, dok za službena lica za koja se utvrdi da su počinili zlostavljanje, Krivični zakonik predviđa kaznu zatvora do pet godina. Konvencija protiv mučenja i drugih svirepih, nehumanih ili ponižavajućih kazni ili postupaka zabranjuje licima na službenoj dužnosti svaki oblik torture i mučenja.² Pod tim se podrazumijeva namjerno nanošenje

² Konvencija protiv mučenja i drugih svirepih, nehumanih ili ponižavajućih kazni ili postupaka, usvojena je i otvorena za potpis, ratifikaciju i pristupanje Rezolucijom Generalne skupštine UN b. 39/46 od 10. decembra 1984. godine. Stupila je na snagu 26.

tjelesnih povreda, fizička i psihička tortura kako bi se iznudilo priznanje ili informacija, izvršio pritisak ili zastrašivanje po bilo kom osnovu.³ Mučenje nije dozvoljeno ni pod kojim uslovima, bilo da je u pitanju rat, prijetnja ratom ili politička nestabilnost države.⁴

Sporo procesuiranja prijavljenih slučajeva i mali broj pravosnažnih presuda još uvijek zabrinjavaju i predstavljaju značajan problem u Crnoj Gori. YIHR je registrovala prijavljene slučajeve zlostavljanja i mučenja u zatvorima i od strane policijskih službenika.

Policijska tortura

YIHR je u ovom kvartalu registrovala tri prijavljena slučaja policijske torture, mučenja, nečovječnog i ponižavajućeg postupanja i pratila procesuiranje ranije prijavljenih slučajeva. Naša organizacija je u ovom kvartalu ostvarila dobru saradnju sa Upravom policije. Agencija za zaštitu ličnih podataka je donijela zaključak da su sporazumi koje je sklopila Uprava policije sa mobilnim operaterima suprotni Zakonu i naložila je operaterima da otklone nepravilnosti u obradi ličnih podataka.

MUP – UP – Ministarstvo unutrašnjih poslova i Uprava policije međusobno su se optužili da jedni drugima opstruiraju rad. Predstavnici Unutrašnje kontrole rada policije koja je prešla u nadležnost Ministarstva optužili su Upravu policije da im opstruira rad nedozvoljavajući im pristup elektronskim bazama podataka. Sa druge strane iz Uprave policije optužili su Ministarstvo da je njima MUP ranije uskratio korišćenje baze podataka motornih vozila, otisaka prstiju i ličnih dokumenata koje su neophodne za policijski rad. Direktor Agencije za zaštitu podataka o ličnosti Bojan Obrenović 7. marta 2011. godine saopštio je da Unutrašnja kontrola postupa u skladu sa zakonom kada traži podatke od Uprave policije.

Slučaj Pejanović – Viši sud iz Podgorice ukinuo je odluku Osnovnog suda kojom je odbijena Pejanovićeva optužnica protiv policijskih službenika Bojana Radunovića i Dobrivoja Đuričića. Viši sud je vratio Osnovnom sudu predmet na ponovno odlučivanje. Pejanović je ova dva policijska službenika optužio jer nijesu prijavili njegovo prebijanje. U junu 2010. godine osuđeni su policijski službenici Ivica Paunović, Milanko Leković i Milan Kljajević na tri do pet mjeseci zatvora zbog stvaranja uslova nepoznatim policajcima da pretuku Pejanovića. Advokat Dalibor Kavarić podnio je 1. marta 2011. godine, u ime Aleksandra Pejanovića iz Podgorice, krivičnu prijavu protiv NN lica službenika Osnovnog državnog tužilaštva u Podgorici zato što su, kako se navodi u prijavi, izvršili krivična djela nesavjestan rad u službi u sticaju sa krivičnim djelom pomoć učiniocu poslije izvršenog krivičnog djela Krivičnog zakonika Crne Gore.⁵ U prijavi je navedeno da su NN lica službenici Osnovnog državnog tužilaštva iz Podgorice koji u periodu od 15. decembra 2009. godine- dana saznanja za izvršeno krivično djelo, pa do dana podnošenja pomenute krivične prijave protiv NN službenika, nijesu preduzeli službene radnje i ovlašćenja. Na takav način stvorili su uslove da za sada budu neidentifikovani službenici Uprave policije i da tako izbjegnu krivičnu odgovornost zbog zlostavljanja Aleksandra Pejanovića u periodu od 31. oktobra do 2. novembra 2008. godine.⁶ Pejanović se tada nalazio u pritvoru u policijskim prostorijama podgoričke policije i zadobio je teške tjelesne povrede. Osnovni sud u Podgorici 11. juna 2010. godine osudio je tri policijska službenika zbog pružanja pomoći nepoznatim policijskim službenicima u prebijanju Pejanovića u pritvoru. Do danas nijesu identifikovani policijski službenici koji su pretukli Pejanovića.

juna 1987. godine u skladu sa članom 27. Jugoslavija je potpisala i ratifikovala ovu konvenciju. Objavljena je u Službenom listu (Međunarodni ugovori) br. 9/91

³ *Ibid*, član 1

⁴ *Ibid*, član 2

⁵ Kopija Krivične prijave od 1. marta 2011. godine se nalazi u dokumentaciji YIHR

⁶ Više o slučaju Pejanović vidjeti u izvještaju YIHR za 2008. godinu na sajtu www.yihr.me

Incident u Beranama od 5. novembra 2007. - Više državno tužilaštvo u Bijelom Polju 10. decembra 2007. godine odbacilo je krivičnu prijavu koju je Zoran Vasović podnio protiv Svetislava Barjaktarevića, Grigorija Ščekića, Milana Boričića, Željka Došnjaka i Vlajka Babovića, policijskih službenika, zbog krivičnog djela teško ubistvo u pokušaju, na štetu Zorana Vasovića, Nedeljka Pekovića i Zlatibora Vrhovca, sa obrazloženjem da prijavljeno djelo nije djelo koje se goni po službenoj dužnosti. Zoran Vasović 18. decembra 2007. godine podnio je Višem sudu u Bijelom Polju zahtjev za sprovođenje istrage protiv pomenutih policijskih službenika zbog sumnje da su počinili krivično djelo teško ubistvo u pokušaju i da se osumnjičenim odredi pritvor. Viši sud 23. februara 2011. godine donio je rješenje da se sprovede istraga protiv njih i odbio je da se osumnjičenima odredi pritvor. Nakon završetka istrage zastupnik Višeg tužilaštva je preuzeo predmet i predao zahtjev za sprovođenje istrage. Vasović je tražio da se pomenutim policijskim službenicima odredi pritvor, jer kako tvrdi, osumnjičeni policijski službenici ili preko svojih kolega vrše na njega i Nedeljka Pekovića, te članove njihovih porodica, pritisak i zastrašivanje. Tako je Vasović saopštio da ih je policija odmah po izlasku iz zgrade Višeg suda na dan saslušanja osumnjičenih policijskih službenika, pretresla u neposrednoj blizini suda, što je dokumentovano pomoću fotografija novinara. Zatim, Vasović navodi da ga policijski službenici pretresaju veoma često i u Beranama, čak kada se nalazi i sa svojom maloljetnom djecom. Vasović je krajem prošle godine prijavio YIHR- u da ga je dok je bio sa petogodišnjim sinom jedan od osumnjičenih policijskih službenika odgurnuo ramenom. Ovaj i drugi slučajevi prijavljeni su nadležnima. Naša organizacija će nastaviti da prati procesuiranje slučaja pred crnogorskim pravosudnim organima.

YIHR se obratio **Vladimir Šoškić** 16. februara 2011. godine iz Berana tvrdeći da su mu policajci ubili sina prilikom incidenta koji se dogodio 17. decembra 2008. godine i da menadžment Uprave policije nastoji da zataška te informacije. U noći između 16. i 17. decembra 2008. godine nakon što je vidio automobil svog sina ispred beranske zgrade policije Vladimir Šoškić je ušao u policijske prostorije gdje su mu policajci kazali da su priveli Miroslava Šoškića zbog sumnje da posjeduje narkotike, nakon čega im je on pobjegao u nepoznatom pravcu i da za njim tragaju. Policija je saopštila da je Miroslav Šoškić stradao, bježeći od policijske potjere, utopivši se u rijeku Lim. Vladimir Šoškić, kako je saopštio istraživačima YIHR-a, ne vjeruje u policijsku verziju događaja i zbog toga je 13. januara 2009. godine podnio zahtjev za pokretanje postupka radi utvrđivanja okolnosti pod kojima je smrtno stradao njegov sin Miroslav Šoškić, Višem državnom tužilaštvu u Bijelom Polju. Više državno tužilaštvo 16. februara 2009. godine obavijestilo je Vladimira Šoškića da nakon uvida u prikupljenu dokumentaciju nema činjenica i okolnosti koje bi upućivale na zaključak da je neko određeno lice povodom smrti njegovog sina osnovano sumnjivo da je izvršilo krivično djelo za koje se goni po službenoj dužnosti. Vladimir Šoškić je kazao istraživaču YIHR da je krajem decembra 2010. godine podnio zahtjev Višem državnom tužiocu u Bijelom Polju da se usaglase medicinski nalazi doktora Milivoja Stijovića i doktorke Dragane Čukić koji su izvršili pregled i obdukciju tijela pokojnog Miroslava Šoškića. Da se nalazi razlikuju zaključio je doktor specijalista sudske medicine Zoran Stanković iz Beograda, koji je radio nalaz na zahtjev advokata Radoslava Ivanovića koji zastupa Šoškića. Više državno tužilaštvo po ovom zahtjevu još nije odgovorilo. Vladimir Šoškić 14. marta 2011. godine obratio se i Vrhovnom državnom tužitelju Ranki Čarapić kako bi je upoznao sa cijelim slučajem i informacijama koje posjeduje. Šoškić do 27. marta 2011. godine, kada ga je kontaktirao istraživač YIHR, nije dobio odgovor od Vrhovnog državnog tužioca. Naša organizacija je 16. februara 2011. godine zatražila je od Unutrašnje kontrole rada policije izjašnjenje povodom incidenta u kom je smrtno stradao Miroslav Šoškić iz Berana. Unutrašnja kontrola 17. februara 2011. godine saopštila nam je da su u konkretnom incidentu policijski službenici Ž.B. i A.K. propustili da preduzmu službene mjere i radnje jer nijesu upotrijebili sredstva za vezivanje i tako su omogućili Miroslavu Šoškiću bjekstvo koje je okončano njegovom smrću, zbog čega su disciplinski sankcionisani sa 25% umanjnjem plate za jedan mjesec.

Suzana Boljević, Podgoričanka koja radi i boravi u Rožajama, optužila je rožajske policajce Damira Balotu i Rašita Murića da su je 10. januara 2011. godine zlostavljali i silovali. Boljevićka je ispričala

da ju je 10. januara 2011. godine između ponoći i dva sata ujutru pozvala njena drugarica E.N. da dođe u policijsku stanicu. U policijskoj stanici policajci Balota i Murić su je pretukli. Nakon toga, kako tvrdi Boljevička, Balota ju je prisilno odveo u prenočište u blizini autobuske stanice. Nakon dolaska u prenočište, kako je istakla, više ničega se ne sjeća. Sledećeg dana ju je oko 11:30h probudio vlasnik prenočišta. Bila je bez odjeće, sa modricama i jedno oko joj je bilo potpuno zatvoreno. Boljevička je slučaj prijavila medijima i policiji u Rožajama. Uprava policije 26. januara 2011. godine saopštila je da će službenici Ispostave policije Rožaje podnijeti krivičnu prijavu Osnovnom državnim tužiocu u Rožajama protiv dvojice gore pomenutih službenika zbog krivičnog djela mučenje i nasilničko ponašanje. Takođe, navedeno je da su ti policijski službenici suspendovani do okončanja krivičnog postupka.

Policijski službenik B.K. sa Cetinja teško je ranjen 8. marta 2011. godine kada je na njega pucao, kako se sumnja, V.T. Mediji su prenijeli da je porodica V.T. sredinom februara ove godine podnijela prijavu protiv policijskog službenika B.K. zbog sumnje da je zlostavljao njihovog brata M.T. Iz policije su to demantovali i kazali da se M.T. sam povrijedio tako što se okliznuo prilikom pokušaja bjekstva i udario glavom od kvaku ulaznih vrata.

Slučaj Vujisić – Dejan Vujisić iz Podgorice prijavio je incident koji se dogodio 25. marta 2011. godine u naselju Dahna u Podgorici. Naime, Vujisić je ispričao da radi kao taksista i da je tada povezao jednu djevojku koja mu je platila novčanicom od 50 eura, za koju je kasnije utvrdio da je lažna. Kada se konsultovao sa centralom taksi udruženja otišao je do kuće gdje je dovezao djevojku da je potraži i da joj traži da mu plati drugom novčanicom. Vujisić je nekoliko puta pritisnuo sirenu u autu ali niko iz kuće nije obraćao pažnju. Onda je Vujisić odlučio da pokuca na vrata i da vrati novac. Tada se na vratima pojavio Aco Vukićević koji ga je pitao šta je problem. On je, kako kaže, objasnio i saopštio da je došao da traži pravi novac. Tada ga je, kako tvrdi, Vukićević snažno udario i od tog udarca je pao. Zatim je, navodi Vujisić, počeo da ga tuče i brat Aca Vukićevića, te da su ga brutalno pretukli. On ističe da se napadu na njega pridružio i otac dvojice braće, Dejan Vukićević, koji je policajac. Dejan Vujisić podnio je policiji prijavu protiv braće i oca Vukićevića. Porodica Vukićević je takođe podnijela krivičnu prijavu protiv Vujisića zbog krivičnog djela neovlašćen ulazak na tuđi posjed. Osnovni državni tužilac u Podgorici se izjasnio da u prijavi Vujisića protiv Vukićevića nema elemenata krivičnog djela, već da se radi o prekršaju.

Situacija u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS)

I u ovom kvartalu ostvarena je dobra komunikacija i saradnja između ZIKS-a i YIHR-a. Na poziv rukovodstva ZIKS-a predstavnik naše organizacije je prisustvovao 25. marta 2011. godine sastanku koji je ZIKS organizovao sa predstavnicima NVO-a o načinima produbljivanja saradnje. YIHR je registrovala više prijavljenih slučajeva koji se odnose na uslove boravka, liječenja i jedan prijavljen slučaj ponižavajućeg postupanja.

Radule Popović, koji je štrajkovao glađu u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija u decembru 2010. godine, tražeći da mu se prekinu kazna kako bi se liječio van te ustanove, pregledan je 29. decembra od strane konzilijuma ljekara Kliničkog centra Crne Gore. Ljekarska komisija je zaključila da Popović nema potrebe za bolničkim liječenjem. Uprava ZIKS-a je, na osnovu sporazuma o saradnji između YIHR-a i ZIKS-a, našem istraživaču saopštila da Popović više nije štrajkovao glađu.

YIHR je primio anonimnu prijavu od osuđenih lica iz ZIKS-a 21. januara 2011. godine da više od 120 osuđenih lica iz poluotvorenog odjeljenja štrajkuje glađu. Razlozi zbog kojih su pokrenuli štrajk glađu su: ne dobijanje uslovnog otpusta, neadekvatna zdravstvena zaštita i smještajni kapaciteti. Mediji su prenijeli informacije o štrajku u toj ustanovi. Uprava ZIKS-a potvrdila je da zatvorenici odbijaju da uzmu hranu iz pomenutih razloga. Osuđena lica u štrajku, 22. januara 2011. godine su razgovarali sa direktorom Zavoda Milanom Radovićem i nakon toga su odlučili da prekinu štrajk glađu. Radović im je obećao da će u narednom periodu popraviti uslove i medicinski tretman i da će veći broj osuđenika ubuduće dobijati uslovni otpust.

Osuđenica Dragana Goranović Radović – prijavila je YIHR-u da se žene suočavaju sa diskriminacijom u ZIKS-u. Ona je kazala da su neformalno od službenika Zavoda saznali da će se izvršiti preseljenje žena osuđenica iz nove zgrade, gdje se sada nalaze, u staru zgradu gdje su žene smještane u ranijem periodu. Istakla je da su za žene koje su radno angažovane loše novčane nadoknade te da se za otvoreno odjeljenje na Plantažama, za rad planiraju angažovati samo osuđeni muškarci. I da je pet žena tražilo da bude radno angažovano na Plantažama ali da su odbijene. Istraživač naše organizacije je razgovarao sa predstavnicima ZIKS-a u vezi sa navodima osuđenice Goranović Radović. Oni su saopštili da je preseljenje planirano, ali samo kada uslovi u staroj zgradi budu na istom nivou kao što su i u novoj. Što se tiče toga da i žene budu angažovane za rad na plantažama, istaknuto je da volja postoji ali da trenutno zbog zakonskih obaveza da žene i muškarci moraju biti odvojeni iz tehničkih razloga ne postoje uslovi da se pozitivno odgovori na te zahtjeve.

Porodične sobe – istraživači YIHR su prilikom posjete ZIKS-u u Spužu ustanovili da takozvane „porodične sobe“ nijesu adekvatne i da u pravom smislu nijesu u skladu sa ostvarivanjem prava na porodični život. Te sobe se ne nalaze na adekvatnoj lokaciji, pa tako intimnost nije obezbijedena, zvučna izolacija je nedovoljna, higijena u prostorijama nije zadovoljavajuća, nijesu dovoljno provjetrene sobe, osjeća se vlaga i broj od tri sobe nije dovoljan za broj osuđenih lica koja se nalaze u Zavodu.

Nikšićanin Momčilo Miljanić 23. marta 2011. godine saopštio je da njegov brat Rade Miljanić štrajkuje gladu jer mu nadležni iz te ustanove ne dozvoljavaju da se liječi van ZIKS-a. Naime, saopšteno je da Radu prijete da potpuno oslijepi jer mu se nije dozvolio odlazak na operaciju u Beograd koja je bila zakazana 16. februara 2011. godine. Našem istraživaču predstavnici Zavoda su 25. marta ove godine saopštili da su komunicirali sa nadležnima iz pravosuđa i da se obezbijedilo odobrenje odlaska na liječenje. Te da je uprava ZIKS-a od početka godine odobrila 11 odlazaka na liječenje van te ustanove.

Slučaj R.M. – M.Č. i V.M. sestre R.M., lica koje se nalazi u pritvoru u ZIKS-u, 29. marta 2011. godine prijavile su istraživaču YIHR-a da im je njihov brat saopštio da ga R.R. službenik obezbjeđenja Zavoda maltretira zbog ranijih privatnih nesuglasica. Uprava te ustanove 31. marta 2011. godine na osnovu sporazuma sa YIHR-om dostavila je našoj organizaciji odgovor povodom tih navoda. U odgovoru se navodi da je 29. marta 2011. godine došlo do incidenta kada su službenici ZIKS-a sprovodili pritvoreno lice R.M. u podgorički Osnovni sud. Zatim se navodi da kada su službenici Zavoda uveli lice R.M. u zgradu suda sestra pritvorenog lica pokušala je da mu se približi te da je istakla da želi da se samo pozdravi sa njim. Takođe, da su taj kontakt spriječili službenici ZIKS-a koji su sprovodili R.M. u sud. Zatim da se R.M. obratio službeniku ZIKS-a R.R. pitanjem zašto mu ne dozvoljava da se pozdravi sa sestrom i da li je to zbog ranijih nesuglasica a službenik mu je odgovorio da je to zbog toga što on sprovodi službene radnje i da privatni razlozi nijesu u pitanju. Prepirka između njih prekinuta je po naređenju rukovodioca sektora Sprovođničkog obezbjeđenja. Nakon završene sudske rasprave ovo lice R.M. vraćeno je u Istražni zatvor i prilikom ulaska u zgradu zatvora obavljen je obavezni pretres lica i tada mu je pronađeno pismo u jakni za koje se pretpostavlja da je imao namjeru da ga preda svojoj sestri prilikom ulaska u Osnovni sud, ističe se u odgovoru. Načelnik istražnog zatvora pronađeno pismo dostavio je istražnom sudiji a njegovim rješenjem je licu R.M. određen pritvor. Takođe načelnik istražnog zatvora naredio je i da R.M. bude odmah pregledan i da se od njega uzme izjava. Nama je dostavljen i nalaz u kom se navodi da R.M. nema spoljašnje vidljive povrede. Sestre pritvorenog lica R.M. negirale su ove navode i saopštile istraživaču YIHR da se nad njihovim bratom vrši pritisak da kaže da ga niko ne maltretira. Takođe, najavile su podnošenje krivične prijave nadležnom državnom tužilaštvu protiv službenika R.R. Takođe, slučaj su prijavile Ombudsmanu.

V Politički motivisano nasilje

I u ovom kvartalu naša organizacija je registrovala veliki broj slučajeva politički motivisanog nasilja i pritisaka uoči Popisa 2011.

Popis - Brojni učesnici i subjekti u procesu priprema popisa, koji će se održati od 1. do 15. aprila 2011. godine, isticali su da postoje pritisci na građane kada je u pitanju izjašnjavanje o identitetskim pitanjima. Tokom kampanje za popis korištene su propagandne poruke kojima su građani podsticani na izjašnjavanje. Mediji su prenijeli informacije da su se popisničari birali na osnovu političke pripadnosti, dok su u najvećem broju slučajeva bili zanemareni principi nezaposlenosti i stručnosti. Predstavnici političkih partija, NVO-a, vjerskih zajednica pozivali su građane da iskažu hrabrost i slobodno se izjasne o svojoj nacionalnosti ukazujući koja je to nacionalnost, vjera ili jezik. Predstavnici Romskog savjeta saopštili su da niko od Roma nije učestvovao u organizaciji i sprovođenju popisa koji je sproveden 2003. godine pa su rezultati pokazali da u Crnoj Gori ima manje Roma od stvarnog broja. Za aktuelni popis predstavnici Roma su uključeni u sam proces. Širom naše države postavljeni su bilbordi koji pozivaju građane da se izjasne nacionalno, vjerski i jezički. Bilbordi koje je postavilo Hrvatsko nacionalno vijeće u Tivtu i Baru na kojima je pisalo „Hrvati smo, govorimo hrvatski“ 2. marta 2011. godine su oštećeni. Uređivački tim portala bošnjaci.net optužio je crnogorsku vlast da sprovodi kampanju i pritiske na Bošnjake da se izjasne kao Crnogorci. NVO Akcija za ljudska prava (HRA) 7. marta ove godine podnijela je Inicijativu Ustavnom sudu za ocjenu ustavnosti Zakona o popisu stanovništva, domaćinstava i stanova u 2011. godini. Ta organizacija je zatražila od Ustavnog suda da pokrene postupak ispitivanja ustavnosti i poništi članove 21 i 28 Zakona koji propisuju obavezu za sva lica obuhvaćena popisom da odgovore na postavljena pitanja i to tačno i potpuno, što uključuje i pitanja o vjeroispovijesti i nacionalnoj pripadnosti. Ustavni sud je 24. marta tekuće godine odbacio Inicijativu HRA, uz ocjenu da je Zakon u skladu sa Ustavom. Zavod za statistiku Crne Gore saopštio je da se građani na pomenuta pitanja mogu izjasniti sa odgovorom da ne žele da se izjasne da će se takvi odgovori smatrati u skladu sa zakonom.

Predstavnici Sindikalne organizacije Vojske Crne Gore (SOVCG) – obratili su se YIHR-u 10. marta 2011. godine navodeći da zbog sindikalnog organizovanja trpe pritiske, diskriminaciju i ucjene. Predsjednik SOVCG Nenad Čobeljić i član Radojica Krnić zbog sindikalnog organizovanja isključeni su iz Generalštaba. U dopisu se navodi da su od strane menadžmenta Vojske Crne Gore (VCG) rukovodstvo i članovi SOVCG predstavljeni kao neprijatelji države. SOVCG je našoj organizaciji saopštila da postoje ucjenjivanja i zastrašivanja, zabrane obraćanja višim instancama i sudovima, pravljenje spiskova ko je podnio tužbu, ucjenjivanja da se odustane od članstva u SOVCG, zabrana korišćenja sindikalnih prostorija, premještanje na lošija radna mjesta, te da se kao uslov za odlazak u ISAF postavlja da nijesu članovi SOVCG. Takođe da se kontinuitetu krše ljudska prava i slobode, i da se iz dana u dan značajno uvećava broj slučajeva i metoda ovakvog ponašanja i odnosa i da nadležne institucije nijesu na adekvatan način stale iza Ustava i zakona Crne Gore iako su o svemu više puta upoznate i pozivane na reakciju. SOVCG je podnijela dvije krivične prijave protiv nadležnih u VCG. Iz SOVCG je za vrlo kratak period zbog ucjena napustilo više od stotinu članova. Sindikalna Organizacija je o situaciji upoznala Predsjednika Države Filipa Vujanovića, Predsjednika Vlade Igora Lukšića, ministra odbrane Bora Vučinića, načelnika Generalštaba Dragana Samardžića, Skupštinski odbor za ljudska prava i slobode i Skupštinski odbor za bezbjednost. Naša organizacija i Unija slobodnih sindikata su 28. marta 2011. godine sa problemima sa kojima se suočavaju rukovodstvo i članovi SOVCG upoznala Delegaciju Evropske komisije i ambasade u Podgorici. YIHR sa SOVCG dokumentuje slučajeve diskriminacije i kršenja ljudskih prava u crnogorskoj Vojski koje će objaviti u godišnjem izvještaju 2011.

Podgorički paroh Velibor Džomić odlučio je krajem februara 2011. godine da povuče tužbu protiv direktora Uprave policije Veselina Veljovića zbog klevete. Džomić je tužio Veljovića da je na sjednici skupštinskog Odbora za bezbjednost iznio informacije da je paroh učestvovao u planiranju rušilačkih aktivnosti ispred Skupštine Crne Gore. Džomić smatra da je dovoljno što je pred sudom i javnošću dokazao

da on nije planirao rušilačke aktivnosti ispred zgrade Skupštine Crne Gore na protestima povodom priznanja nezavisnosti Kosova.

Ministarstvo unutrašnjih poslova pokrenulo je proceduru **oduzimanja crnogorskog** državljanstva predsjedniku Narodne stranke Predragu Popoviću. Popović je zbog toga podnio ostavku na mjesto poslanika u Skupštini Crne Gore. Razlog za pokretanje procedure je to što Popović posjeduje i državljanstvo Srbije, a Zakon o državljanstvu propisuje da punoljetna lica gube crnogorsko državljanstvo ako su dobrovoljno stekli državljanstvo druge države. Ministarstvo je 21. marta 2011. godine donijelo rješenje kojim se oduzima državljanstvo Popoviću. Popović je u otvorenom pismu premijeru Igoru Lukšiću saopštio da je Zakon o državljanstvu diskriminatorski prema Srbima i da se on neće odreći ni jednog državljanstva. Takođe je saopštio da se ovom odlukom Ministarstva unutrašnjih poslova pred sami popis šalje jasna poruka građanima u Crnoj Gori. Njemu je 24. marta 2011. godine uručeno rješenje i oduzeta su mu sva lična dokumenta. Popović smatra da se radi o političkom progonu i pritisku na Srbe uoči popisa stanovništva. Popović je kazao da je 18. marta 2011. godine, kada je davao izjavu, informisan da će rješenje moći podići 19. septembra. To što je odmah dobio rješenje Popović smatra dokazom da je u pitanju politički progon i obračun sa srpskim narodom kom pripada tj. otvoreni pritisak pred popis. Popović je pisao crnogorskom predsjedniku Filipu Vujanoviću, koji je zatražio od ministra unutrašnjih poslova Ivana Brajovića informaciju u vezi sa oduzimanjem državljanstva Popoviću. Iz Ministarstva unutrašnjih poslova najavili su oduzimanje državljanstva i predsjedniku Nove srpske demokratije, Andriji Mandiću, zbog toga što i on posjeduje državljanstvo Srbije. Međutim, nakon izlaska člana Nove Gorana Danilovića iz rada Kolegijuma Skupštine na usaglašavanju izbornog zakonodavstva, Predsjednik Skupštine Ranko Krivokapić saopštio je da Ministarstvo ne vodi postupak za oduzimanje državljanstva Mandiću.

Direktor Uprave policije Veselin Veljović krajem marta 2011. godine podnio je tužbu zbog klevete protiv predsjednika Pokreta za promjene Nebojše Medojevića i dnevnih novina Vijesti. Kasnije je Veljović saopštio da nije dao nalog advokatu da tuži i Vijesti pa je tužba protiv novine povučena. Veljović je za nadoknadu nematerijalnih troškova zatražio iznos od 50 hiljada eura. Veljović je podnio tužbu protiv Medojevića i Vijesti zato što je Medojević saopštio, a Vijesti prenijele, da posjeduje informacije da je Veljović u stalnom kontaktu sa Darkom Šarićem. Medojević je ranije zatražio od premijera Igora Lukšića da utiče da direktor policije Veselin Veljović ne vodi sa njim političku polemiku. Premijer Lukšić je saopštio da direktor policije, odnosno Uprave policije, ne treba da vodi polemiku sa bilo kojim poslanikom a posebno ne sa onim koji je i član Odbora za bezbjednost. Ministar unutrašnjih poslova, Ivan Brajović, saopštio je da Uprava policije ne može politički da polemíše sa poslanicima. Brajović je kazao da se policija ne bavi politikom ni političkim saopštenjima.

Slučaj prijetnji Aleksandru Saši Zekoviću – Državno tužilaštvo je saopštilo da je slučaj prijetnji smrću, praćenja i prisluškivanja Aleksandra Zekovića, istraživača kršenja ljudskih prava, zastario. NVO Akcija za ljudska prava je najavila da će se povodom ovog slučaja predstavkom obratiti Sudu za ljudska prava u Strazburu zbog kršenja Zekovićevih prava na slobodu izražavanja, prava na djelotvoran pravni lijek i kršenja zabrane nečovječnog i ponižavajućeg postupanja.

Albanska ambasada u Podgorici 9. marta 2011. godine bila je meta napada i provokacija. Prvo je nepoznati provokator bacio jaje u prozor a nakon sat je stigla dojava da je postavljena bomba u zgradi diplomatskog predstavništva u Podgorici. Policija je pretresla zgradu i utvrdila da nema tragova o podmetnutoj bombi. Po saznanjima YIHR-a, lica koja su počinila ova nedjela nijesu identifikovana.

Osnovnom državnim tužiocu u Rožajama Hajramu Kalaču 18. marta 2011. godine oštećen je automobili. Oštrim predmetom isječene su sve četiri gume na automobilu. Hajram je saopštio da je uvjeren da se radi o nekom ko smatra da mu se zamjerio, radeći svoj posao tužioca. Slučaj je prijavljen policiji koja je saopštila da preduzima mjere i radnje u otkrivanju identiteta počinioca/laca.

Suđenje svjedoku u procesu Deportacije Slobodanu Pejoviću po tužbi za klevetu, funkcionera Agencije za nacionalnu bezbjednost Dejana Mrdaka, počelo je 21. marta 2011. godine kada je Pejović odbio da se pomiri sa Mrdakom. Naredno ročište je zakazano za 10. maj ove godine.

Iguman manastira Dajbabe - protosinđel Nikodim (Bogosavljević) u emisiji „Pitajte sveštenika“ Radija Svetigora kazao je da crnogorsku naciju nije stvorio Bog nego da je ona plod ljudskih sujeta i slabosti, a generalno je tvorac crnogorske nacije đavo u suštini stvari. Velibor Džomić, podgorički paroh Mitropolije Crnogorsko primorske, kritikovao je stav protosinđela Nikodima i saopštio da je u pitanju njegov lični stav a ne stav Mitropolije. Džomić je istakao da će protosinđel Nikodim morati crkvenim organima da da pismeni odgovor. Veliki broj pojedinaca i organizacija osudili su ovu izjavu ocjenjujući je kao govor mržnje. Zamjenik Višeg državnog tužioca Veljko Rutović najavio je pokretanje prekršajnog postupka protiv Nikodima Bogosavljevića, protosinđela Srpske crkve u Crnoj Gori, zbog govora mržnje. Agencija za elektronske medije razmatraće izjavu Nikodima Bogosavljevića i, nakon toga će odrediti Zakonom propisane mjere prema radiju Svetigora. Mitropolit Crnogorsko primorske mitropolije Amfilohije razriješio je dužnosti protosinđela Nikodima.

U noći između 25. i 26. marta 2011. godine **kamenovane su prostorije Nove srpske demokratije** u Danilovgradu. To nije prvi put napada na prostorije Nove. Incident je prijavljen policiji. Iz Nove su saopštili da ne očekuju da policija identifikuje počinioca jer to nije učinila ni u prethodnim slučajevima.

VI Besplatna pravna pomoć

Još uvijek nije usvojen Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći. Trenutno besplatnu pravnu pomoć pružaju NVO, sindikati i političke partije. Vlada Crne Gore 27. januara 2011. godine usvojila je Predlog Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći na osnovu kog se može zaključiti da Vlada ovaj Zakon smatra oblašću siromaškog, a ne ljudskih prava. Na zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći predugo se radilo i nijesu ispoštovane preporuke NVO. YIHR je uputila dopis sa preporukama svim poslaničkim klubovima. Predlogom je predviđeno da pravo na besplatnu pravnu pomoć imaju korisnici materijalnog obezbjeđenja porodice ili nekog drugog prava socijalne zaštite, dijete bez roditeljskog staranja, osoba sa posebnim potrebama, žrtva krivičnog djela nasilje u porodici i osoba slabog imovinskog stanja. Pored crnogorskih državljana pravo na besplatnu pravnu pomoć imaće osoba bez državljanstva koja zakonito boravi u našoj državi, osoba koja traži azil, stranac sa stalnim nastanjenjem i odobrenim privremenim boravkom. Naša organizacija je ranije dala preporuke da Zakon sadrži i sledeća rješenja: da pružanje besplatne pravne pomoći mogu obavljati i nevladine organizacije, stručne i naučne ustanove, političke stranke, sindikati i drugi subjekti a ne samo advokati koji su registrovani za pružanje besplatne pravne pomoći; zatim da se uslovi koje građani treba da ispune da bi dobili besplatnu pravnu pomoć pojednostave i da se besplatna pravna pomoć pruža svim građanima koji su socijalno ugroženi i u slučajevima kršenja ljudskih prava jer Predlog ne sadrži rješenja da besplatnu pravnu pomoć mogu dobiti žrtve diskriminacije, torture i drugih teških oblika kršenja ljudskih prava; da se Zakon usvoji zajedno sa Zakonom o sprječavanju diskriminacije i Zakonom o zaštitniku ljudskih prava i sloboda, jer se predlaže da se od kazni predviđenih Zakonom o sprječavanju diskriminacije formira Fond besplatne pravne pomoći, koji treba da bude proširen dijelom sredstava od prihoda igara na sreću.

Zakon se trenutno nalazi u proceduri skupštinskih odbora i stavljen je na dnevni red četvrte sjednice za 22. mart 2011. godine prvog redovnog zasijedanja u 2011. godini. Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu je na toj sjednici razmatrao Predlog zakona o besplatnoj pravnoj pomoći. Odbor je većinom glasova podržao Predlog zakona o besplatnoj pravnoj pomoći i predložio Skupštini da ga usvoji, navodi se u izvještaju o radu ovog Odbora od 22. marta 2011. godine. Takođe u istom izvještaju se navodi

da je Odbor za rodnu ravnopravnost dostavio mišljenje Odboru za politički sistem kojim se takođe predlaže Skupštini da usvoji Predlog zakona o besplatnoj pravnoj pomoći.

Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu održao je još jednu sjednicu 28. marta ove godine na kojoj su razmotreni amandmani koji su podnijeti na Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći. Ukupno je podnijeto 13 amandmana. Na toj sjednici prihvaćeni su amandmani koji se odnose na mogućnosti korisnika za dobijanja besplatne pravne pomoći. Ovi amandmani će proširiti listu korisnika koji mogu ostvariti pravo na besplatnu pravnu pomoć po ekonomskom principu ali nijesu usvojena rješenja da besplatnu pravnu pomoć mogu dobiti i žrtve kršenja ljudskih prava i diskriminacije. Na sjednici su odbijeni amandmani Socijalističke narodne partije da se besplatna pravna pomoć omogući samohranim roditeljima i da se obezbijedi za sve postupke pred državnim organima. Predlogom zakona je predviđeno da se Zakon primjenjuje od januara naredne godine.

VII Sloboda izražavanja

Član 47 Ustava Crne Gore garantuje slobodu izražavanja govorom, pisanom riječju, slikom ili na neki drugi način. Na osnovu Ustava, pravo izražavanja može se ograničiti samo pravom drugoga na dostojanstvo, ugled i čast i ako se ugrožava javni moral ili bezbjednost Crne Gore.

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i sloboda garantuje svakom slobodu izražavanja. To pravo uključuje slobodu posjedovanja sopstvenog mišljenja, primanja i saopštavanja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti. Konvencija predviđa neophodna ograničenja ovog prava u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbjednosti, teritorijalnog integriteta ili javne bezbjednosti, radi spriječavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, zaštite prava ili ugleda drugih, radi spriječavanja otkrivanja obavještenja dobijenih u povjerenju ili radi očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva. Evropski sud za ljudska prava u praksi je predvidio da političari i ostali koji obavljaju javne funkcije, moraju da trpe veći stepen kritike nego drugi građani.

Zakon o medijima u našoj državi definiše da su mediji slobodni, a da je cenzura medija zabranjena i da Crna Gora jamči slobodu informisanja na nivou standarda koji su sadržani u međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima i slobodama.

Krivični zakonik Crne Gore ograničava slobodu izražavanja kroz djelo klevete za koje je propisana kazna čak do 14 hiljada eura, što nije u skladu sa evropskim standardima i preporukama da novčane kazne za djela klevete moraju biti proporcionalne ekonomskom standardu i platežnoj moći, kako ne bi dovele u pitanje dalje funkcionisanje i egzistenciju medija i novinara. To je posebno važno ako se uzme u obzir da su sudovi u ranijem periodu izrekli kazne čak i do 20 hiljada eura i to po tužbama političara i javnih funkcionera koji bi morali da trpe veći stepen kritike. Iako su učinjeni koraci kako bi se unaprijedili sloboda izražavanja i položaj novinara, stanje slobode izražavanja i dalje zabrinjava. Crnogorska Vlada je 24. marta ove godine utvrdila predlog izmjena i dopuna Krivičnog zakonika koji predviđaju dekriminalizaciju klevete. Mediji i novinari više ne mogu odgovarati za krivična djela uvrede i klevete, saopšteno je iz Vlade. Usvojene izmjene predstavljaju mjere planirane Akcionom planom za ispunjavanje preporuka Evropske komisije. Izmjene se odnose na članove 195- koji definiše uvrede, i 196- koji definiše klevete. Advokat Veselin Radulović saopštio je da ovim izmjenama Krivičnog zakonika uvreda i kleveta nijesu dekriminalizovane i da i dalje ostaje mogućnost krivičnog kažnjavanja počilaca ovih djela.

Vlada Crne Gore donijela je odluku da pomogne štampanim i elektronskim medijima. Štampani mediji dobiće državnu pomoć dok će elektronskim biti otpisani dugovi prema Radio-difuznom centru za korišćenje usluga tokom 2009. i 2010. godine. Prema saznanjima YIHR Vlada će štampane medije pomoći ukupno sa oko 880 hiljada, a elektronske sa oko 2 i po miliona eura.

U Crnoj Gori je zamrznut sistem medijske samoregulacije. Novinarsko samoregulatorno tijelo (NST), konstituisano je 2003. godine. Predsjedavajući Savjeta NST-a Mirsad Rastoder saopštio je 23. marta 2011. godine istraživaču YIHR-a: "Nakon veoma aktivnog protežiranja medijskih sloboda u skladu sa evropskim principima i praksom, posebno u periodu 2006-2010. godine došlo je do blokade u radu NST-a. Zbog apstinencije predstavnika tri vrlo uticajna medija, Savjet NST-a, od maja 2010. godine nema kapacitet da odlučuje o žalbama i prekršajima Kodeksa kojih često ima u štampi i programima. Blokadu su izazvale nataložene i nove podjele u medijskoj zajednici koje se trenutno prepoznaju u podjeli na dva medijska tabora. Novinari podliježu interesima redakcija (vlasnika) pa je u takvoj situaciji nemoguće obezbijediti dovoljan broj članova Savjeta NST-a na sjednicama. Urednici -direktori osam uticajnih medija nedavno su pokušali da se dogovore i formiraju novo samoregulatorno tijelo ali za sada, nažalost, zbog isključivosti nijesu uspjeli da ostvare principijelni konsenzus".

Suđenje zbog klevete protiv **Ibrahima Čikića** po tužbi 11 građana Bijelog Polja nastavljeno je 17. januara 2011. godine. Jedanaest Bjelopoljaca optužili su Čikića da ih je oklevetao u svojoj knjizi „Gdje sunce ne grije“ u kojoj je napisao navode o mučenju koje je doživio u bjelopoljskom zatvoru 1994. godine, nakon optužbi da je radio na stvaranju države Sandžak. Čikić je knjigu objavio 2008. godine. Punomoćnik tužilaca advokat Radivoje Šuković predložio je da se Čikiću sudi u odsustvu jer je konstatovano da se Čikić ne nalazi u Bijelom Polju već u Sarajevu na nepoznatoj adresi. Odluku o ovom predlogu donijele vanraspravno vijeće suda, nakon toga znaće se sledeći datum održavanja ročišta. Čikić je medijima saopštio da je u tom periodu bio u Bijelom Polju i da se radi o montiranom procesu protiv njega. Glavni pretres je održan 14. februara 2011. godine. Tužiocima su tvrdili da ih je Čikić oklevetao i izmislio događaje. Sledeće ročište održano je 16. marta ove godine, na kom su saslušavani svjedoci.

Miodrag Babović, novinar dnevnih novina Vijesti, podnio je krivičnu prijavu protiv direktora Agencije za elektronske komunikacije Zorana Sekulića. Babović je optužio Sekulića da mu je na platou ispred zgrade redakcije Vijesti 20. januara 2011. godine kazao „...ti si posro, ti si pisaralo, jebaću ti mater, mrš...“. Slučaj je procesuiran pred Organom za prekršaj. Babović je saopštio da to nije bio prvi put da ga Sekulić vrijeđa i psuje. Novinar Babović više od pet godina prati rad Agencije i u tom periodu je pisao o finansijskom poslovanju te institucije. Sekulić je u ranijem periodu vodio i sudski spor protiv Vijesti zbog tekstova o radu Agencije. Međutim Osnovni sud je oslobodio Vijesti odgovornosti. Organ za prekršaje u Podgorici donio je rješenje kojim se kažnjava Sekulić sa 550 eura jer je vrijeđao Babovića.

Ervin Dabižinović, aktivistkinji Centra za žensko i mirovno obrazovanje - ANIMA iz Kotora, nepoznato lice je 19. januara 2011. godine u ranim jutarnjim satima demoliralo automobil. Dabižinovića je incident prijavila policiji. Više NVO su 24. januara 2011. godine uputile javni dopis načelniku područne jedinice Herceg Novi, Goranu Banićeviću i direktoru Uprave policije, Veselinu Veljoviću i zatražile policijsku istragu. „Ervin Dabižinović je istaknuta aktivistkinja za mir i poštovanje ljudskih prava, koja često u javnosti koristi svoje pravo na slobodu misli i izražavanja da bi saopštila stavove koji nijesu u skladu sa vladajućim ili većinskim stavom u Crnoj Gori. Tako je uoči incidenta, u srijedu, 12. januara 2011. godine, u dnevnom listu „Vijesti“, gospođa Dabižinović objavila autorski tekst pod nazivom Kontra(per)cepcija- Gdje ja stadoh ti produži, u kome je kritično analizirala javne nastupe mitropolita Srpske pravoslavne crkve, gospodina Amfilohija Radovića, i ostalih političkih subjekata i institucija Crne Gore, dok je u nedjeljniku Monitor, 14. januara 2011. kritikovala neuspjeh tužilaštva da obezbijedi procesuiranje ratnih zločina izvršenih nad stanovništvom Bukovice“ navele su NVO u svom pismu⁷. NVO su navele da smatraju da je ovaj incident direktna prijetnja Dabižinovičkoj i svima onima koji slobodno misle.

Petar Komnenić – YIHR je u prošlogodišnjem izvještaju izvijestila da je Viši sud u Podgorici ukinuo presudu Osnovnog suda 5. novembra 2010. godine, kojom je novinar Petar Komnenić bio osuđen da isplati dvije hiljade eura biznismenu Safetu Kaliću, zbog klevete. U obrazloženju koje je naveo Viši sud

⁷ YIHR je jedna od potpisnica pisma od 24. januara 2011. godine. Pismo se nalazi u dokumentaciji YIHR-a

stoji da je Osnovni sud propustio da provjeri istinitost izvještaja ANB-a u kojem je Kalić opisan kao bezbjednosno interesantna osoba, na šta se Komnenić pozvao u svom tekstu objavljenom u Monitoru. Suđenje je ponovo počelo 27. januara ove godine pred podgoričkim Osnovnim sudom. Sutkinja Jelena Perović – Kovačević naložila je da se sprovedu dokazi koje je predložio Viši sud. Tako je zatražila od skupštinskog Odbora za bezbjednost odgovor da li je na sjednici tog tijela razmatran izvještaj sa memorandumom ANB-a. Crnogorska policija bi trebala da za sledeće ročište sudu dostavi informacije da li je i u kom svojstvu saslušavala Kalića. Suđenje je održano i 15. marta 2011. godine.

Viši sud u Podgorici potvrdio je osuđujuću presudu protiv novinara Petra Komnenića jer je prema ocjeni suda oklevetao bivšeg predsjednika Višeg suda u Podgorici Ivicu Stankovića tekstem u kom je tvrdio da je sudija bio pod mjerama tajnog nadzora. Komneniću je izrečena novčana kazna od tri hiljade eura. On će takođe, morati da o svom trošku u nedjeljniku Monitor objavi izreku prvostepene presude. Stanković je Komnenića tužio zbog teksta u Monitoru „Sudije pod prismotrom- mjere tajnog nadzora“.

U ovom kvartalu je nastavljeno suđenje novinaru dnevnih novina Vijesti **Slavku Raduloviću** po tužbi bivšeg dekana Pravnog fakulteta Ranka Mujovića. Mujović je, sa asistentkinjom tog fakulteta Bojanom Lakićević, tužio novinara Radulovića zbog tekstova u kojima je Radulović pisao o prepravljaju ocjena. Osnovni sud je 17. februara 2011. godine oslobodio novinara Radulovića odgovornosti za klevetu.

Prijetnje novinarki Oliveri Lakić – novinarka dnevnih novina Vijesti Olivera Lakić dobila je više prijetnji tokom februara 2011. godine. Olivera Lakić je pisala o švercu duvana iz Mojkovca. Više političkih subjekata i NVO zatražili su od nadležnih otkrivanje i procesuiranje lica koji su prijetili novinarki Lakić. Osnovno državno tužilaštvo u Podgorici podnijelo je Osnovnom sudu optužni predlog protiv radnika kompanije „Montenegro tobacco company“ Slavka Musića i portparola te firme Marka Pipera zbog prijetnji novinarki Lakić. Optuženi se terete da su u periodu od 31. januara do 3. februara 2011. godine uputili prijetnje novinarki Lakić. Suđenje Musiću i Piperu zbog prijetnji novinarki Vijesti zakazano za 14. mart 2011. godine pred Osnovnim sudom u Podgorici odloženo je za 14. April 2011.

Novinarka dnevnog lista Vijesti **Jasmina Muminović** 24. februara 2011. godine po drugi put je osobođena pred osnovnim sudom u Podgorici optužbi da je oklevetala Rožajca Safeta Kalića. Kalić je tužio Muminovićku da ga je oklevetala u tekstovima od 31. avgusta i 1. septembra 2008. godine pod nazivom „uhapšen Sajo Kalić“ i „Kalić na slobodi, podstanari u Spužu“.

Mugoša – Jovović – Dnevne novine vijesti prenijele su da su vještaci beogradskog Instituta za sudsku medicinu u dopunskom rešenju odbacili konstrukciju tužilaštva da je vozača gradonačelnika Podgorice Miomira Mugoše, Dragana Radulovića teško povrijedio urednik Jovović, kada je i došlo do incidenta između gradonačelnika i novinara Vijesti. Napad se dogodio 5. avgusta 2009. godine u Podgorici.

Suđenje Dobrilu Dedeiću po tužbi Slavena Radunovića, potpredsjednika Nove srpske demokratije, za klevetu održano je 28. marta 2011. godine. Dedeića je Radunović tužio zbog toga što je Dedeić saopštio da je uzimao novac od biznismena Veselina Barovića. Takođe, Dedeića je tužio i biznismen Veselin Barović. Naredno ročište je zakazano za 11. maj 2011. godine.

Policija je 31. marta 2011. godine podnijela zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka protiv predsjednika **NVO Libertas** Roberta Velaševića. Mediji su prenijeli da su službenici Područne jedinice Podgorica od Velaševića uzeli izjavu u svojstvu osumnjičenog. A nakon toga, kako kažu u policiji, podnijeli zahtijev za pokretanje prekršajnog postupka zbog osnovane sumnje da je počinio tri prekršaja iz Zakona o javnim okupljanjima. Navodno, Velašević je organizovao okupljanje građana bez prethodno podnijete prijave policiji. Iz ove organizacije su saopštili da je ovo „najsramniji pritisak“ kako bi se spriječilo izražavanje nezadovoljstva građana. Ranije su organizovana dva protesta koji su prošli bez incidenata. Novi protest je najavljen za 2. april 2011. godine.

Policija je zabranila i protest bivših radnika **preduzeća “Marka Radovića”** koji je bio najavljen za 31. mart. 2011. godine. Sledeće okupljanje radnici su najavili za 7. april 2011. godine i najavili okupljanje bez obzira na zabranu policije.

VIII Vjerske slobode

Ustav Crne Gore garantuje pravo na slobodu misli, savjesti i vjeroispovijesti, kao i pravo da se promijeni vjera ili uvjerenje i pravo na slobodu ispoljavanja vjere individualno ili kolektivno. U Ustavu se navodi da niko nije obavezan da se izjašnjava o svojim vjerskim uvjerenjima, dok se ispoljavanje vjerskih ubjedenja može ograničiti samo ako je to neophodno radi zaštite života i zdravlja ljudi, javnog reda i mira, i drugih prava zajamčenih Ustavom.

Prema podacima MONSTAT, u Crnoj Gori više od 74% građana su Pravoslavci, 18% Muslimani, 3,5% Katolici, i da postoji registrovano i nekoliko manjih vjerskih zajednica koje imaju manje od hiljadu vjernika.

Predsjednik Vlade Igor Lukšić održao je u januaru konsultacije sa vjerskim poglavarima. Lukšić je razgovarao samo sa poglavarima većinskih vjerskih zajednica, mitropolitom SPC Amfilohijem, reisom Islamske zajednice Rifatom Fejzićem, nadbiskupom barskim Zefom Gašijem i biskupom kotorskim Ilijom Janjićem i mitropolitom CPC Mihailom. Lukšić je saopštio da je svima garantovano pravo na slobodu vjerovanja i da će u jednom od ministarstava uspostaviti sektor koji će biti zadužen za komunikaciju sa vjerskim zajednicama. Lukšić je najavio ubrzo donošenje Zakona o povraćaju imovine vjerskim zajednicama. Netrpeljivost predstavnika dvije pravoslavne crkve i njihovih vjernika i dalje je izražena.

Mitropolit Mihailo, nakon sastanka sa premijerom, kazao je da Vlada Crne Gore mora riješiti pitanje imovine CPC ako hoće da državu uvede u EU. Mitropolit Mihailo je tražio od premijera da Vlada omogući CPC-u da vrši molitve na Ćipuru i Vlaškoj crkvi na Cetinju. CPC je 21. februara 2011. godine podnijela gradonačelniku Cetinja Aleksandru Bogdanoviću zahtjev za korišćenje Cetinjskog manastira. Gradonačelnik je odgovorio 6. marta 2011. godine da nije nadležan, a da Prijestonica nema zakonskog uporišta da odlučuje o zahtjevu CPC. Jer je, kako kaže Bogdanović, pitanje vlasništva nad Cetinjskim manastrom predmet upravnog postupka pred nadležnim organima. Predstavnik CPC Stevo Vučinić 7. marta 2011. godine saopštio je da je administracija nekorektno postupila prema zahtjevu CPC jer je obrazloženje zasnovano na tvrdnjama koje nijesu zasnovane na činjenicama.

Crkva na Rumiji - rješavanje pitanja limene crkve na Rumiji, koju je postavila SPC, i dalje izaziva tenzije i netrpeljivosti u društvu. Pristalice i predstavnici CPC, pojedini političari i organizacije traže od vlasti i nadležnih institucija da crkva bude uklonjena ističući da osim što je nelegalno postavljena narušava tradicionalni međuvjerski sklad. Mitropolit SPC Amfilohije 6. januara 2011. godine prokleo je onog ko sruši crkvu riječima „Ko srušio taj hram, Bog ga srušio. I njega i njegovo potomstvo i časni krst mu sudio“ i izjavio da „ima i pasje vjere, jer šta je dobro kad čovjek, koji kaže da je hrišćanin i mitropolit, kaže da treba srušiti crkvu Svete trojice na Rumiji“. Ministar turizma i održivog razvoja Predrag Sekulić ponudio je rješenje da se na istom mjestu sagradi vjerski objekat za pravoslavce, katolike i muslimane ali predstavnici SPC se sa tim predlogom nisu saglasili. Filip Vujanović, predsjednik Crne Gore, kletve mitropolita Amfilohija ocijenio je kao „neprimjeren izlet u politiku“. Opozicione partije osudile su izjave predsjednika Filipa Vujanovića na račun mitropolita Amfilohija ističući da se i predsjednik pridružio napadima na mitropolita. Zbog izjava mitropolita Amfilohija, mitropolit CPC Mihailo 9. januara 2011. godine kazao je da je Amfilohije „najveći neprijatelj svetog naroda crnogorskog“. Predstavnici SPC tvrde da se protiv SPC vodi kampanja u koju su se uključili i pravosudni organi. Mitropolit SPC Amfilohije je na sastanku sa premijerom Igorom Lukšićem donio pismo sa čijim sadržajem je upoznao premijera a u kom stoji da „do nas dopiru ozbiljne prijetnje iz Bara da ukoliko dođe do rušenja crkve, to može izazvati rušenje neke od džamija, da ne kažem krvoproliće na vjerskoj osnovi“⁸. Pojedini mediji su ovakve izjave smatrali prijetnjama. Više državno tužilaštvo je protiv mitropolita Amfilohija 20. januara 2011. godine podnijelo zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka zbog

⁸ Kopija pisama se nalazi u dokumentaciji YIHR-a

govora mržnje. Mitropolit Amfilohije je optužen za prekršaj iz člana 17 kojim je propisano da će se kazniti onaj ko na javnom mjestu govorom povrijedi rasna, nacionalna ili vjerska osjećanja. Vrhovna državna tužiteljka Ranka Čarapić kazala da će postupak pred Organom za prekršaj pokazati da li govor mržnje, koji je kvalifikovan kao prekršaj, ima intezitet koji bi ga svrstao u elemente krivičnog djela i stvorio potrebu za pokretanjem krivičnog postupka. Mitropolit Amfilohije saopštio je da njegove izjave nijesu govor mržnje, dok su pojedini politički analitičari i sociolozi kazali da je tužilaštvo selektivno kada je u pitanju procesuiranje govora mržnje i da druge slučajeve nije procesuiralo.

Bjelopoljski advokat Dragoslav Kljajević tužio je bjelopoljsku Islamsku zajednicu jer smatra da je ton koji se pušta preko četiri zvučnika na gradskoj džamiji pretjerano visok. Enis efendija Burdžović predsjednik bjelopoljskog odbora Islamske zajednice kazao je da je iznenađujuće da se Kljajević, koji stanuje u neposrednoj blizini džamije, nije prvo njima obratio. Burdžović je istakao da se sa Kljajevićem dogovorio da nivo razglasa smanji na pola jer je potvrdio da je u određenim momentima nivo buke prejak. Suđenje je u toku.

Udruženje crnogoraca u Srbiji „Krstaš“ saopštilo da je mitropolit SPC Amfilohije nudio svešteniku CPC Vojislavu Miljaniću iz Srbije visoko mjesto u SPC ukoliko javno zatraži pokajanje i oprostaj. U saopštenju udruženja Krstaš se navodi „Mitropolit Amfilohije je tražio da protojerej Miljanić javno kritikuje i napadne arhijereje i sveštenstvo CPC ili će u suprotnom biti izbačen sa Bogoslovske fakulteta u Beogradu i imati druge probleme u svom radu i životu u Srbiji“. Podgorički paroh Velibor Džomić demantovao je ove navode. Mitropolit CPC Mihailo 29. marta 2011. godine razriješio je dužnosti sveštenika Miljanića nakon što ga je Miljanić obavijestio da želi da vodi razgovore sa mitropolitom SPC Amfilohijem.

Viši sud u Podgorici osudio je Žanu Mitić iz Tivta, na osam mjeseci zatvora, i Zorana Raičevića, na četiri mjeseca zatvora, zbog izazivanja nacionalne, rasne i vjerske mržnje. Oni su 28. oktobra 2010. godine u naselju Mrčevac u Tivtu, kako stoji u optužnici, polomili staklo na kući koju koristi Islamska vjerska zajednica i u molitveni dio ubacili kese sa svinjskim izmetom.

IX Diskriminacija

Ustav Crne Gore zabranjuje diskriminaciju, zabranjuje svaki oblik posredne ili neposredne diskriminacije po bilo kom osnovu, i predviđa pozitivnu diskriminaciju ili afirmativnu akciju. Usvojeni Zakon o zabrani diskriminacije još uvijek nije profunkcionisao u praksi. Da bi počela primjena ovog Zakona neophodno je usvojiti Zakon o zaštitniku ljudskih prava i sloboda. YIHR je registrovala više slučajeva diskriminacije u ovom kvartalu.

Diskriminacija osoba sa invaliditetom – Vlada Crne Gore 10. februara 2011. godine usvojila je Nacrt Zakona o zabrani diskriminacije osoba sa invaliditetom. Vlada je nacrt Zakona objavila 3. marta 2011.

Vladan Nikolić program menadžer Udruženja paraplegičara, na okruglom stolu o zapošljavanju osoba sa invaliditetom (OSI) 25. februara 2010. godine kazao je da državne institucije nijesu ispunile zakonsku obavezu da među zaposlenima imaju pet odsto pripadnika OSI. Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom usvojen je 2008. godine. Zakon u članu 21 definiše kvotu za zapošljavanje lica sa invaliditetom na način da poslodavac koji ima 20 do 50 zaposlenih je dužan da zaposli najmanje jedno lice sa invaliditetom dok je poslodavac koji ima više od 50 zaposlenih, dužan da zaposli najmanje 5% lica sa invaliditetom u odnosu na ukupan broj zaposlenih. Zakon definiše da poslodavci uplaćuju i poseban doprinos za zapošljavanje lica sa invaliditetom. Tako se u članu 22 ističe da je poslodavac koji nije zaposlio lice sa invaliditetom dužan da za svako lice koje nije zaposlio, u skladu sa članom 21 Zakona, prilikom mjesečne isplate zarada i naknada zarada zaposlenih uplati poseban doprinos za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom. Zakonom je definisano da se ovi doprinosi uplaćuju na račun - Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom. U

članu 36 Zakona predviđene su subvencije za poslodavca koji zaposli lice sa invaliditetom u vidu bespovratnih sredstava, kreditnih sredstava sa povoljnim uslovima i subvencije zarade lica sa invaliditetom. Naša organizacija je 28. februara 2011. godine putem Zakona o slobodnom pristupu informacijama uputila Zahtjev svim ministarstvima i tražila broj zaposlenih, broj zaposlenih lica sa invaliditetom i koliko novčanih sredstava su uplatili za prvi mjesec 2011. Godine, a po Zakonu o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom. Na Zahtjev je odgovorilo jedanaest ministarstava i to: Ministarstvo nauke, Ministarstvo kulture, Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije, Ministarstvo saobraćaja i pomorstva, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo ekonomije, Ministarstvo prosvjete i sporta, Ministarstvo finansija, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo zdravlja i Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija. Ministarstva koja imaju zaposlena lica sa invaliditetom su Ministarstvo zdravlja – jedno lice, Ministarstvo rada i socijalnog staranja – dva lica, Ministarstvo saobraćaja i pomorstva – dva lica i Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije – jedno lice. Od ministarstava koja su dostavila odgovor YIHR-u samo Ministarstvo unutrašnjih poslova vrši uplatu Fondu za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje. Tako je ovo Ministarstvo za januar 2011. godine uplatilo iznos od 4.004,00 eura. Druga ministarstva su odgovorila da nemaju informaciju da li se uplaćuju posebni doprinosi Fondu jer obračune zarada vrši Ministarstvo finansija. Ministarstvo finansija nam je odgovorilo da je za januar 2011. godine Fondu za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom uplaćeno je 14.072,72 eura.

Osnovni sud u Podgorici 10. januara 2011. godine donio je presudu kojom se djelimično usvaja tužbeni zahtjev Marijane Mugoše protiv Glavnog grada. Marijani Mugoši, koja se kreće uz pomoć psa pomagača jer joj je potpuno oštećen vid, od 10. decembra 2008. godine zabranjen je ulazak u prostorije Glavnog grada gdje je zaposlena na neodređeno vrijeme. Mugoša je tražila ,na ime naknade za nematerijalne štete po osnovu pretrpljenih duševnih bolova zbog povreda časti i ugleda, 15 hiljada eura. Sud je djelimično usvojio zahtjev Marijane Mugoše naloživši Glavnom gradu Podgorici da na ime nematerijalne štete Marijani Mugoši uplati 6 hiljada eura. Glavni grad je na ovu presudu podnio žalbu 1. februara 2011. godine. Iako je presuda da se Marijani Mugoši omogući povratak na radno mjesto postala pravosnažna, nadležni u Glavnom gradu to još uvijek ne dozvoljavaju. Tako je podgorički Viši sud 28. januara 2011. godine odbio žalbu Glavnog grada i potvrdio rješenje Osnovnog suda u Podgorici nijesu izvršili da Glavni grad nije postupio po rješenju ovog suda i izvršio presudu Osnovnog suda. Viši sud je odredio izvršenje sprovođenjem novčanih kazni protiv Glavnog grada Podgorice u iznosu od 550 eura i protiv odgovornog lica u iznosu od 300 eura.

YIHR je putem Zakona o slobodnom pristupu informacijama zatražila od Ministarstva rada i socijalnog staranja informacije u vezi preduzetih mjera i radnji povodom slučaja zabrane boravka Andriji Samardžiću u ugostiteljskom objektu „NIN“. Andriji Samardžiću, osobi s invaliditetom koji kao pomagalo koristi psa vodiča, 5. novembra 2010. godine ugostiteljski radnik i vlasnik nijesu dozvolili da boravi u njihovom lokalu zbog psa pomagača. Ministarstvo nam je 16. februara 2011. godine dostavilo informaciju u kojoj se navodi da je turistička inspekcija izvršila inspekcijski nadzor u ugostiteljskom objektu 17. novembra 2010. godine i utvrdila da je došlo do povrede člana 2. Zakona o zabrani diskriminacije, člana 4. Zakona o kretanju lica sa invaliditetom uz pomoć psa pomagača i člana 101. Zakona o turizmu od strane preduzetnika Radoša Pavićevića. Takođe, u odgovoru je najavljeno procesuiranje prekršajnog postupka. Zakonom o zabrani diskriminacije predviđeno je da se novčanom kaznom od dvjestostrukog do tristostrukog iznosa minimalne zarade u Crnoj Gori kazni za prekršaj pravno lice ili preduzetnik ukoliko odbije da pruži javne usluge i odgovorno lice u organu ili pravnom licu i fizičko lice novčanom kaznom u visini dvadesetostrukog iznosa minimalne crnogorske zarade.

Diskriminacija Roma – U požaru koji se dogio 7. februara 2011. godine u izbjegličkom naselju u Podgorici Kamp 1 izgorjele su tri barake. U njima je bilo smješteno 17 romskih porodica. Nadležni su porodicama ponudili privremeni smještaj u okviru Kampa 1 u jednom ugostiteljskom objektu, vrticu i jednoj kancelariji. Porodice prvo nijesu prihvatile privremeni smještaj u tim prostorijama ističući da su

neadekvatne, neuslovne i plašeci se da ne ostanu da borave u njima za stalno. Zbog toga su porodice Roma protestovale tako što nijesu prihvatili ponudeni smještaj i više su dana boravile na otvorenom. Predstavnici YIHR su sa zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Šučkom Bakovićem obišli porodice kojima su izgorjele barake i upoznali se sa zahtjevima porodica i prostorijama koje su ponuđene za privremeni boravak. Naši istraživači su i 23. marta 2011. godine posjetili porodice u Kampu 1 čije barake su izgorele. Oni se još nalaze u privremenom smještaju. Jedna baraka koja je izgorela u požaru se renovira i nakon završetka radova dio porodica će se vratiti tamo.

Stanovnici naselja OZRINIĆI u blizini NIKŠIĆA protestovali su 24. marta 2011. godine i istog dana pokrenuli potpisivanje peticije protiv započinjanja gradnje tri stambene zgrade sa devet stanova za Rome iz drugih djelova opštine. Mještani su saopštili da neće dozvoliti opštinskim vlastima da pored jednog romskog naselja izgrade i drugo. Oni tvrde da su postojeće romske porodice prihvatili kao svoje komšije i nijesu sprječavali da se njihove stambene jedinice priključe na vodovodnu, elektro i telefonsku mrežu. Ističu i da bi novim doseljavanjem bila opterećena infrastruktura mreže čime bi se ugrozilo stanovanje svih mještana ovog naselja. Potpredsjednik nikšićke opštine Momčilo Mićunović je kazao da se gradnja neće prekinuti, da se zgrade grade na državnom zemljištu od sredstava koje je obezbijedilo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u iznosu od 180 hiljada eura. Ovo nije jedini slučaj protivljenja gradnje stambenih objekata za Rome. Naime, u decembru 2010. godine mediji su prenijeli da su građani mjesta Ribarevine pored Bijelog Polja podnijeli peticiju opštinskim vlastima u tom gradu protivceći se izgradnji socijalnih stanova za Rome u njihovom naselju. YIHR je tri puta od gradonačelnika Opštine Bijelo Polje zatražila kopiju peticije koju su građani mjesta Ribarevine podnijeli Opštini. Međutim, i pored usmenog obećanja zaposlenih u administraciji da će dostaviti kopiju peticije, oni to nijesu učinili.

Diskriminacija po nacionalnoj i vjerskoj osnovi – Enver Dacić, iz Rožaja, javno je istupio i zatražio od premijera Igora Lukšića da zaustavi diskriminaciju na nacionalnoj i vjerskoj osnovi koju po njegovim riječima sprovodi Veselin Krgović, rukovodilac Ispostave granične policije u Beranama. On je optužio Krgovića da je pretpostavljenima podnosi neistinite izvještaje o graničarima nepravoslavicima zbog čega su Dacić i još šest kolega islamske vjeroispovijesti ostali bez posla. Dacić je protiv Krgovića podnio i tužbu zbog zloupotrebe službenog položaja i uvreda koje mu je, kako je saopštio, Krgović uputio na nacionalnoj osnovi. Veselin Krgović ove navode je demantovao i saopštio da su njegovi najbliži saradnici Muslimani i Albanci, te da optužbe nijesu istinite. Uprava policije je dva puta demantovala postojanje vjerske i nacionalne diskriminacije. 31. januara 2011. godine iz policije su saopštili da se u poslednjih par godina kod njih smanjio broj službenika i da je to urađeno u skladu sa zakonom i u cilju racionalizacije. Te da su otpušteni uglavnom službenici koji su imali ugovor na određeno, od kojih jedan dio službenika nije ispunjavao uslove predviđene Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji i da je jedan od njih bio i Enver Dacić. Uprava je saopštila da je u Ispostavi u kojoj je radio Dacić od 2009. godine otpušteno 22 službenika od kojih je 11 pravoslavne i 11 drugih vjeroispovijesti.⁹ Po saznanjima YIHR u rožajskoj graničnoj policiji radi samo jedan službenik albanske nacionalnosti. Dnevne novine Vijesti su 11. marta 2011. godine prenijele da posjeduju informaciju da je Unutrašnja kontrola rada policije, nakon sprovedene istrage, ustanovila da ima elemenata za pokretanje disciplinskog postupka protiv službenika policije Krgovića po optužbama Dacića da ga je Krgović vrijeđao po nacionalnoj osnovi. Uz Dacića, policijski službenici koji su ostali bez posla i koji su tvrdili da su otpušteni zbog nacionalne i vjerske diskriminacije su Mithat Nurković, Nežad Kuč, Rešad Kalač i Hamdo Murić. Oni su, kako se navodi, javno govorili i o švercu koji se odvijao na graničnom prelazu gdje su radili. Zbog toga više puta je njima i njihovim porodicama prijećeno. Krajem januara 2011. godine Enveru Daciću i njegovoj porodici upućene su prijetnje od dva nepoznata lica. Ta dva lica su mu saopštila da očigledno nije razumio poruku da odustane od svega, pisanija po novinama, tužbi i dokaza koje je prikupi i da nije ni svjestan šta može da se desi njemu i

⁹ Saopštenje Uprave policije od 31. januara 2011. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

njegovoj porodici“. Postojali su navodi da je prijećeno i Mithatu Nurkoviću i Nedžadu Kuću. Policiji su ovi slučajevi prijavljeni i pružene su im mjere zaštite. YIHR nema informacije da su lica koja su prijetila identifikovana.

U dnevnom listu Pobjeda, u rubrici Drugi pišu, 6. marta 2011. godine prenijet je tekst i slika „Kako prosječan Srbin vidi Balkan“. Na slici su pojedini narodi i države predstavljeni negativno i uvredljivo. Tako je napisano i naslikano da prosječni Srbin Slovence vidi kao austrijske konjušare, Albance kao ljudoždere, Mađare kao gulaš i sataraš, Makedonce kao Srbe sa golemom govornom manom.

Osman Nurković iz Bošnjačkog nacionalnog savjeta našem istraživaču je saopštio da Ministarstvo prosvjete i sporta prilikom izbora direktora škola u mjestima gdje živi većina ili značajan dio pripadnika manjina ne traži mišljenje od ovog savjeta, dok to čini kada je u pitanju Nacionalni savjet Albanaca. YIHR je 7. marta 2011. godine putem Zakona o slobodnom pristupu informacijama uputila Zahtjev Ministarstvu prosvjete i sporta i zatražila sledeće informacije: Da li ste i u koliko slučajeva prilikom postavljanja direktora u osnovnim i srednjim školama, u mjestima gdje većinski ili značajni dio stanovništva čine pripadnici nacionalnih manjina, konsultovali i tražili mišljenje savjeta manjina? Ukoliko jeste, koje manjinske savjete ste konsultovali? Da li su Vam savjeti manjina ulagali žalbu, pismeno ili na drugi način, zbog imenovanja direktora bez njihovog konsultovanja ili traženja mišljenja? Ukoliko jesu, koji savjeti su to učinili? Ministarstvo je 11. marta 2011. godine odgovorilo YIHR dostavljajući materijale koji potvrđuju da se Ministarstvo obraćalo samo Nacionalnom savjetu Albanaca i to 18 puta.

Diskriminacija žena – Položaj žena se nije popravio u prvom kvartalu 2011. godine. Na tri najvažnije funkcije u državi, Predsjednik države, Predsjednik Vlade i Predsjednik Parlamenta, su muškarci. U sastavu novoformirane Vlade samo je jedna ministarka. U Parlamentu Crne Gore osam je poslanica. Na čelnim funkcijama sudske vlasti su žene. Žene primaju prosječno manju platu od muškaraca. Po istraživanju Ženske mreže Saveza sindikata 7,3 % zaposlenih izjavili su da su bili žrtve zlostavljanja na radnom mjestu, a 27,6 % da su bili očevici mobinga. Isto istraživanje pokazalo je da su žene više izložene zlostavljanju na radnom mjestu nego muškarci.

Na sastanku Vlade i NVO-a 12. januara 2011. godine nijesu bile pozvane ženske NVO u Crnoj Gori. Grupa od 12 ženskih NVO izrazile su zabrinutost zbog tendencije kabineta predsjednika Vlade da marginalizuje njihov rad. Koordinatorica NVO ANIMA – Centar za žensko i mirovno obrazovanje Ljupka Kovačević, 14. januara 2011. godine izjavila je da je Kabinet premijera trebao da pošalje izvinjenje ženskim NVO zato što ih nije pozvao na pomenuti sastanak.

Diskriminacija pripadnika LGBT – Istraživač kršenja ljudskih prava Aleksandar Zeković i član Evropske komisije za pravo seksualne orijentacije Jovan Kojičić, po pisanju medija 18. januara 2011. godine podnijeli su inicijativu Ustavnom sudu za ocjenu ustavnosti člana Porodičnog zakona Crne Gore koji definiše vanbračnu zajednicu kao zajednicu muškarca i žene koja traje duže. Oni tvrde da je ovaj član suprotan ustavnoj odredbi koja zabranjuje svaku neposrednu ili posrednu diskriminaciju po bilo kom osnovu. Oni su istakli da se po ovoj odredbi zakona ne dozvoljava istopolnim parovima da uživaju bilo koje pravo koje proističe iz braka ili vanbračne zajednice.

Koalicija NVO „Zajedno za LGBT prava“ još jednom je 18. marta 2011. godine uputila pismo¹⁰ premijeru Igoru Lukšiću da smijeni ministra ljudskih i manjinskih prava Ferhata Dinošu. U pismu se navodi da ministar ne odstupa od diskriminatornih stavova i da nastavlja sa negativnim odnosom prema LGBT zajednici. U pismu se navodi „Umjesto da pokaže veći stepen senzibilisanosti i tolerancije, Dinoša proglašava ministarstvo na čijem je čelu nenadležnim da pripremi i predstavi skupštinskom odboru Izvještaj o stanju prava LGBT osoba, iako je odgovornost ovog ministarstva u tom procesu jasna. Zatim,

¹⁰ Kopija pisma Koalicije zajedno za LGBT prava od 18. marta 2011. godine premijeru Igoru Lukšiću se nalazi u dokumentaciji YIHR

na sastanku Parlamentarnog odbora za ljudska prava i slobode još jednom povlači da se ne mogu izjednačiti prava nacionalnih i seksualnih manjina, jer bi to bila uvreda za nacionalne manjine¹¹.

Status osoba koje žive sa HIV-om (OsHA) – Amela Kovačević istraživaču YIHR 25. marta 2011. godine saopštila je da u prvom kvartalu nije registrovan ni jedan slučaj kršenja prava i diskriminacije OsHA. Kovačevića je saopštila da je u toku osnivanje organizacije od strane OsHA koja će zastupati interese ove zajednice. Kovačevića je kazala „za sada je CAZAS jedina organizacija koja se strukturisano bavi zajednicom OsHA, dok partnerske organizacije upućuju kontakte na nas. Krajem prošle godine je osnovana i Fondacija koja će se baviti poboljšanjem uslova za ostvarivanje prava OsHA, prva te vrste u Crnoj Gori. Ova organizacija još gradi kapacitete za rad. Značajan je pokazatelj i to da nekoliko OsHa već godinama ne uspijevaju da riješe svoje egzistencijalne probleme”. Ona je saopštila da se nedavno desio i jedan pozitivan primjer i da jedna OsHA uspjela da se zaposli u državnoj instituciji uz veliko razumijevanje i podršku te institucije.

X Dječja prava

Zakonodavstvo u Crnoj Gori je uglavnom usaglašeno sa međunarodnim standardima ljudskih prava u oblasti dječjih prava. Ipak, još uvijek su prisutne određene nekonzistentnosti kao i propusti u implementaciji usvojenih zakona i prihvaćenih međunarodnih standarda.

Crna Gora je prihvatila Konvenciju o pravima djeteta davanjem izjave o sukcesiji za set konvencija Ujedinjenih nacija 26. oktobra 2006. U novembru 2008. godine naša država je Komitetu za prava djeteta UN uputila inicijalni izvještaj o primjeni Konvencije o pravima djeteta za period od 2006. do 2008. godine. Pored Vlade izvještaj za isti period dostavio je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda kao i koalicija od 18 NVO. UN Komitet za prava djeteta je na sjednici od 1. oktobra 2010. godine usvojio set preporuka za Crnu Goru koje su proizašle iz razmatranja tri izvještaja. Komitet ističe neophodnost uskladjivanja dijela zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima djeteta, potrebu efikasnijeg sprovođenja zakona kao i zabrinutost zbog nedostatka kapaciteta u funkcionisanju institucija koje se bave politikom planiranja, monitoringa i zaštite dječjih prava.

Postojeći Zakon o socijalnoj i dječijoj zaštiti nije u skladu sa odredbama Konvencije o pravima djeteta. Prema saznanjima YIHR-a Vlada Crne Gore je započela aktivnosti na izradi novog Zakona o dječijoj i socijalnoj zaštiti i njegovo usvajanje se očekuje u toku 2011. godine. Pored navedenog, crnogorska Vlada će u saradnji sa UNICEF-om i UNDP-ijem u periodu 2011-2013 implementirati sveobuhvatni projekat reforme sistema socijalne i dječije zaštite u okviru IPA 2010.

U Crnoj Gori ne postoji poseban zakon koji reguliše oblast maloljetničkog pravosuđa. Iako je nacrt Zakona pripremljen 2009 godine, još uvijek se čeka njegovo usvajanje, koje je prema programu rada Vlade planirano za treći kvartal 2011 godine. Trenutno, u Crnoj Gori maloljetnici u sukobu sa zakonom tretiraju se prema odredbama krivičnog zakonodavstva KZ i ZKP i ne postoje specijalizovane sudije za maloljetnike. Ipak, u praksi se bilježi porast primjene alternativnih mjera prema maloljetnicima.

U kancelariji Ombudsmana pravima djeteta bave se jedan Zamjenik i Savjetnik zaštitnika. Novi Zakon o zaštitniku ljudskih prava i sloboda nije usvojen iako je pripremljen u toku 2010. godine što predstavlja ograničavajući faktor u opredjeljivanju dodatnih resursa u okviru kancelarije koji bi bili usmjereni na zaštitu prava djeteta. Uloga Ombudsmana i njegovi kapaciteti u monitoringu dječjih prava su i dalje vrlo ograničeni.

Kod nas postoji Savjet za prava djeteta kao međuresorno tijelo koje prati primjenu propisa koji se odnose na zaštitu djece, štiti i unapređuje prava djeteta te inicira donošenje propisa u ovoj oblasti.

¹¹ Kopija pisma Koalicije zajedno za LGBT prava od 18. marta 2011. godine premijeru Igoru Lukšiću se nalazi u dokumentaciji YIHR

Međutim, Savjet do sada nije bio dovoljno aktivan u planiranju politika i određivanju prioriteta, njegovi kapaciteti su ograničeni a mandat ne pokriva sve oblasti koje se tiču prava djeteta. Prema saznanjima YIHR-a Savjet se rijetko sastaje a u toku prvog kvartala 2011. godine Savjet nije održao niti jednu sjednicu. U radu Savjeta do sada nijesu na adekvatan način uključeni predstavnici civilnog sektora, roditelja i djece. Tokom marta Vlada je pozvala NVO da imenuju tri svoja predstavnika u radu Savjeta, a najavljeno je uključivanje djece u ovo tijelo.

Izvjestavanje medija kada su u pitanju djeca često nije u skladu sa etičkim standardima pa čak i sa pozitivnim propisima. Identitet djece ne rijetko biva otkriven a djeca kvalifikovana ili kao žrtve ili kao prestupnici. Konkretni primjer je sledeći događaj.

U podgoričkoj Osnovnoj školi „Radojica Perović“ 15. marta 2011. godine došlo je do incidenta u kom je jedan učenik označen kao „nasilnik i ponavljač“. Cijeli slučaj je dobio veliku medijsku pažnju. Mediji su o incidentu izvijestavali i otkrili identitet učenika iz sedmog razreda, dječak je označen kao nasilnik koji je pretukao nastavnicu. Ministarstvo prosvjete i sporta je formiralo komisiju koja je 18. marta 2011. godine odlučila da premjesti učenika u drugu podgoričku školu. Po saznanjima YIHR nadležne institucije nijesu sprovele istragu da li je pomenuti učenik imao pravilan tretman od strane školskih stručnjaka i organa i ko je dostavljao informacije o incidentu i identitetu učenika medijima. Takođe, ostalo je nepoznato da li su školski i drugi nadležni sprovedli istragu na utvrđivanju svih činjenica u vezi samog incidenta i navoda da nastavnici nijesu željeli držati nastavu u odjeljenju ukoliko je taj učenik prisutan. Dječak je naišao na otpor roditelja druge škole, koji nijesu željeli da premješteni učenik bude u odjeljenju sa njihovom djecom. Roditelji djece iz nove škole zabranili su svojoj djeci da pohađaju nastavu zbog toga što je taj učenik prebačen u njihovo odjeljenje. Takav stav je zadržan dok im, prenose mediji, ministar nauke Slavoljub Stijepović nije dao obećanje da učenik koji je prebačen u njihovu školu neće biti sa njihovom djecom u odjeljenju. Protest roditelja je trajao tri dana. Mediji su takodje prenijeli da je ministar kazao da ovaj učenik neće učiti zajedno sa drugom djecom, već da će sa njim individualno raditi psihološko – pedagoška služba, direktor škole i socijalni radnik.

U Crnoj Gori djeluje veliki broj NVO organizacija koje se bave pravima djeteta. Međutim, te NVO nijesu u dovoljnoj mjeri uključene u procese donošenja politika za prava djeteta.

U 2010. godini kancelarija UNICEFa je sprovedla istraživanje o socijalnoj distanci prema djeci sa smetnjama u razvoju. Rezultati istraživanja su pokazali izuzetno visok stepen socijalne distance: samo 42 % građana bi prihvatilo da dijete sa smetnjama u razvoju ide u školu koju pohađa njihovo dijete; dvije trećine anketiranih smatra da dijete sa smetnjama u razvoju ne treba da ide u isto odjeljenje sa njihovom djecom; 41% ispitanika smatra da inkluzivno obrazovanje ima negativne posljedice po ostalu djecu; samo jedan od pet ispitanika bi prihvatio da dijete sa smetnjama u razvoju bude najbolji prijatelj njegovog djeteta. Vlada Crne Gore, UNICEF, uz finansijsku podršku Delegacije EU pokrenule su početkom septembra 2010. godine, kampanju “Govorimo o mogućnostima“ čiji je cilj da građane podstaknu da bez predrasuda prihvate djecu sa smetnjama u razvoju. Kampanja je zabilježila pozitivne rezultate, ali takodje i ukazala da je potrebno još dosta raditi na promjeni svijesti i ponašanja kako bi djeca sa smetnjama u razvoju bila prihvaćena i integrisana u školski sistem i društvo.

Prava djeteta u Crnoj Gori nijesu na zadovoljavajućem nivou i nijesu dovoljno izgrađeni institucionalni kapaciteti za zaštitu prava djeteta. Neophodno je ubrzati proceduru donošenja i usaglašavanja domaćih propisa sa međunarodnim standardima. Savjet za prava djeteta nije dovoljno operativan. Neophodno je iz budžeta planirati više sredstava za Savjet i Kancelariju Ombudsmana kako bi se unaprijedili kapaciteti i poboljšao rad na zaštiti prava djeteta. Neophodno je NVO-e koje se bave dječjim pravima uključiti više u zaštitu dječjih prava i planiranju i donošenju politika za prava djeteta. Nadležne državne institucije moraju sprovesti istragu da li je u slučaju incidenta u jednoj podgoričkoj osnovnoj školi došlo do kršenja prava djeteta objavljivanjem njegovog identiteta i inicijala u medijima i označavanjem djeteta kao nasilnika i ponavljača.

XI Manjinska prava

Nacionalne manjine –Član 79 Ustava Crne Gore garantuje i razvija detaljne mjere očuvanja identiteta manjinskih naroda i drugih nacionalnih zajednica. Pravni okvir za oblasti prava nacionalnih manjina usvojen je i u velikoj mjeri prilagođen evropskim standardima.

Izorno zakonodavstvo u 2010. godini nije usaglašeno sa Ustavom pa je rok za usaglašavanje po peti put produžen za 31. maj 2011. godine. Radna grupa prekinula je rad na izbornom zakonu krajem februara i zatražila je od kolegijuma Skupštine da pomogne u rješavanju spornih pitanja. Kolegijum Skupštine počeo je sa radom na usaglašavanju 14. marta 2011. godine. Partije nijesu mogle da se dogovore, između ostalog, na koji način da u Parlament participiraju nacionalne manjine. Albanske partije insistiraju da zadrže stečena prava koja podrazumijevaju posebnu izbornu jedinicu iz koje se bira pet poslanika iz nacionalnih partija.

Premijer Igor Lukšić tokom dana konsultacija 25. januara 2011. godine sastao se i sa predstavnicima nacionalnih savjeta u Crnoj Gori. On je kazao da bi zastupljenost manjina u državnim institucijama trebala da bude veća. Predsjednici savjeta premijera su upoznali sa zahtjevom da se izdvajanje iz budžeta za Fond za manjine sa sadašnjih 0,15% poveća na 0,25%.

Ministar za ljudska i manjinska prava Ferhat Dinoša 15. januara 2011. godine saopštio je da preliminarni podaci o zastupljenost manjina u državnoj administraciji pokazuju da pripadnici nacionalnih manjina nijesu adekvatno zastupljeni u društvu. Dinoša je naveo da je stiglo oko 80% odgovora na njihovu anketu. YIHR je tokom 2010. godine realizovala istraživanje na istu temu. Podaci su pokazali da su sve nacionalne manjine podzastupljene u odnosu na crnogorsku nacionalnu zajednicu, dok je zastupljenost Roma najniža.

Strategijom za poboljšanje standarda Roma, Aškalija i Egipćana predviđeno je da se na godišnjem nivou izdvja 0,2% od ukupnog budžeta. Što bi trebalo da je za četiri godine oko 10 miliona eura. Međutim, za četiri godine ukupno je izdvojeno oko 1,7 miliona eura. Behija Ramović predsjednica ženske RAE mreže „Prva“ saopštila je da je zabrinjavajuće što se niko u Vladi ne smatra odgovornim što su sredstva predviđena Strategijom za integraciju Roma i Egipćana svake godine manja.

Više od stotinu Roma i Egipćana 11. marta 2011. godine organizovalo je protestnu šetnju i protest ispred Vlade i Skupštine Crne Gore kako bi ukazali na loš položaj i diskriminaciju prilikom zapošljavanja. Romi i Egipćani su saopštili i ukazali javnosti da imaju diplome ali ne mogu da se zaposle već su prinuđeni da rade u komunalnom preduzeću.

Omer Nurković iz Bošnjačkog nacionalnog savjeta kazao je istraživaču YIHR-a da priprema i plan popisa nijesu predvidjeli adekvatan popis predstavnika manjina u dijaspori. Nurković je istakao i da se od građana koji su na radu van Crne Gore ne uzimaju podaci o nacionalnoj, vjerskoj i jezičkoj pripadnosti. Nurković smatra da će se na takav način ostati bez vrlo važnih podataka o broju pripadnika nacionalnih i vjerskih manjina. I politička partija Nova demokratska snaga, Forca 8. februara 2011. godine zatražila je od MONSTAT-a da se na predstojećem popisu izvrši i popis dijaspore.

Jezičke manjine – Po Ustavu Crne Gore, službeni jezik u Crnoj Gori je crnogorski, a u službenoj upotrebi su srpski, bosanski, albanski i hrvatski. Srpskim jezikom u Crnoj Gori govori 393.740 građana, crnogorskim 136.208, albanskim 32.603, bosanskim 14.172, bošnjačkim 19.906, romskim 2.602 i hrvatskim 2.791 građana Crne Gore¹². Od manjinskih jezika, albanski jezik ima najširu primjenu. Sa druge strane, predstavnici Albanaca nijesu zadovoljni i smatraju da je upotreba albanskog jezika nedovoljna i ograničena. Romski jezik se još uvijek ne upotrebljava u školskom sistemu. Kao razlog za to zvaničnici su naveli to što romski jezik nije standardizovan, nema literature i kadrova koji znaju ovaj jezik. Drugi jezici koji su srodni sa

¹² Podaci MONSTAT

crnogorskim u službenoj su upotrebi u opštinama u kojima živi značajan broj pripadnika manjina koje govore tim jezicima. Nacionalno zakonodavstvo ne definiše pojam regionalni ili manjinski jezici. Vlada Crne Gore 24. februara 2011. godine usvojila je drugi izvještaj o sprovođenju evropske Povelje o regionalnim i manjinskim jezicima.

Srpski nacionalni savjet 21. februara 2011. godine podnio je tužbu protiv Ministarstva prosvjete i sporta zbog diskriminacije po jezičkom osnovu. Savjet je takođe uputio i predstavku generalnom sekretaru UNESCO-a tražeći da se zaštiti srpski jezik u Crnoj Gori. Savjet je zatražio da se upitnici za Popis 2011 štampaju i na ćirilichnom pismu koje je po Ustavu u ravnopravnoj upotrebi.

Seksualne manjine – Savjet za ljudska prava Ujedinjenih nacija 22. marta 2011. godine usvojio je zajedničku izjavu „Kraj nasilja i srodnih kršenja ljudskih prava na osnovu seksualne orijentacije i rodnog identiteta“. Na spisku od 84 države nalazi se i Crna Gora.¹³ Položaj pripadnika seksualnih manjina u Crnoj Gori i dalje je na veoma zabrinjavajućem nivou. Još uvijek nijesu stvoreni uslovi za nesmetanu egzistenciju pripadnika seksualnih manjina. Državne nadležne institucije nijesu preduzimale aktivnosti u ovom kvartalu na popravljajući položaja i stvaranju uslova da pripadnici seksualnih manjina izraze svoj identitet.

Dana 28. marta 2011. godine održana je nacionalna konferencija „Crna Gora – svijetlija tačka na LGBT mapi“ na kojoj su učestvovali predstavnici EU, državnih institucija i nevladinih organizacija. Na konferenciji je konstatovano da je položaj LGBT zajednice zabrinjavajući i da nadležne državne institucije moraju da se suoče sa diskriminacijom koju pripadnici ovih zajednica trpe. U Crnoj Gori formirana je koalicija za LGBT prava. U radu koalicije učestvuju NVO, vladine organizacije i više medija. Postoji jedan gej web portal i u ovom kvartalu osnovana je prva NVO koja će se baviti pravima LGBT zajednice. U pitanju je NVO „LGBT Forum Progres“. Oni će okupljati članove koji su pripadnici LGBT zajednice. Mediji su prenijeli da su ciljevi LGBT Forum Progresa unaprijeđenje međusobne podrške i solidarnosti, jačanje sveukupnih kapaciteta zajednice i snaženje položaja u društvu, ekonomiji, tržištu rada, sportu i obrazovanju, zaštita, unaprijeđenje i praćenje ljudskih prava osoba drugačije seksualne orijentacije. Iz LGBT Forum Progresa najavili su da će se ove godine održati prva parada ponosa u Crnoj Gori i da su uputili ministru za ljudska i manjinska prava Ferhatu Dinoši poziv da bude na čelu Organizacionog odbora. Ministar Dinoša je odgovorio da ne podržava održavanje parade ponosa u Crnoj Gori i odbacio poziv LGBT organizacija da bude na čelu organizacije tog skupa.

XII Status raseljenih lica

Najveći problemi sa kojima se raseljena i interno raseljena lica i dalje suočavaju u postupku apliciranja za stalno nastanjenje su to što većina njih ne može da pribavi pasoš, same procedure pribavljanja potrebnih dokumenata i rokovi. Zakon omogućava svim raseljenim i interno raseljenim licima, koja nisu u mogućnosti da pribave pasoš do 7. novembra 2011. godine, da apliciraju za privremeni boravak. Trajanje privremenog boravka je tri godine najviše, a u tom roku podnosilac zahtjeva mora pribaviti pasoš ili će se njegov boravak smatrati ilegalnim. Lokalne vlasti u Podgorici najavile su mogućnost rasformiranja dva naselja u kojima žive Romi i Egipćani koji su izbjegli zbog rata sa Kosova krajem devedesetih godina.

Jedan od uslova za otpočinjanje pregovora za članstvo u EU jeste i rješavanje pitanja raseljenih Roma, Egipćana i Aškalija sa Kosova smještenih u Kampovima u Podgorici. Crnogorske vlasti su kroz zakonodavstvo ponudile tri moguća rješenja: da se vrate u zemlju porijekla, integrišu u crnogorsko društvo ili pođu u treće zemlje. Prema evidenciji Zavoda za zbrinjavanje izbjeglica u Crnoj Gori (na dan 7. februar

¹³ Preuzeto sa sajta The Council for Global Equality, 25. marta 2011. godine
(<http://www.globalequality.org/storage/documents/pdf/sogi%20joint%20statement%20march%202011.pdf>)

2011. godine) boravi 10.779 interno raseljenih lica sa Kosova. Broj interno raseljenih lica koja su se dobrovoljno vratila na Kosovo je 2679, pored ovog broja značajan broj lica su se individualno vratila na Kosovo za koje nema zvaničnih podataka, YIHR saopštio je Zavod za zbrinjavanje izbjeglica. Prema podacima Vlade Crne Gore, do 16. marta 2011. godine 1.095 raseljenih lica iz BH i Hrvatske je podnijelo zahtjev za status stranca sa stalnim nastanjenjem. Od ovog broja za 437 lica je dodijeljen status, dvoje lica je odbijeno a ostali su i dalje u radu. Do istog dana 1.028 interno raseljeno lice je zatražilo status stranca sa stalnim nastanjenjem. Od ovog broja za 421 je dodjeljen status, troje lica je odbijeno a ostali su i dalje u radu. Prema podacima Vlade, 71 lice je zatražilo status stranca sa privremenim boravkom (ne zna se koliko je od toga raseljenih a koliko interno raseljenih lica). Do sada nijedan od tih zahtjeva nije riješen. Vlada je 24. marta 2011. godine utvrdila Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o strancima kojim je starosna granica za sticanje prava na posjedovanje lične karte za stranca spuštena sa 16 na 14 godina života. Predloženim izmjenama rok za donošenje odluke o zahtjevu za odobravanje privremenog boravka stranca smanjen je sa 30 na 20 dana i predviđena je mogućnost izdavanja lične karte za stranca stranim državljanima sa odobrenim privremenim boravkom. Iz Vlade su saopštili da će ove izmjene olakšati poslodavcima zapošljavanje strane radne snage.

Gradonačelnik Podgorice Miomir Mugoša, 19. januara 2011. godine, najavio je da će grad izgraditi jednu ili dvije stambene zgrade i školu, kako bi obezbijedio bolje uslove za dio raseljenih lica koji odluče da se integrišu u crnogorsko društvo. Isen Gaši, predsjednik Nacionalnog savjeta Roma i Egipćana kazao je da buduću školu ne treba graditi samo za djecu Roma na prostoru gdje je sada Kamp dva. Gaši je mišljenja da školu treba graditi u blizini postojeće škole u koju idu djeca svih nacionalnosti.

Grupa azilanata - štrajk glađu – sedamnaest azilanata iz država Sjeverne Afrike 21. marta 2011. godine počeli su štrajk glađu tražeći da im se boravak legalizuje. Aktivisti YIHR-a 23. marta 2011. godine su obišli azilante i upoznali se sa njihovim zahtjevima. Azilanti su saopštili našim istraživačima da se ne žale na uslove u kojima borave već da traže da im se legalizuje boravak, jer je u njihovim državama rat. Azilanti su saopštili da su neki od njih u Crnoj Gori duže od šest mjeseci i da su samo usmeno upoznati sa pravima za azil i da im niko nije nudio da pismeno apliciraju. Zakonski rok za odgovor na aplikaciju za azil je tri mjeseca sa rokom odgovora još dva mjeseca ukoliko se azilant žali na prvo rješenje. Istraživač YIHR je kontaktirao NVO Pravni centar koji je pružao besplatnu pravnu pomoć azilantima. Saopšteno nam je da su podnijeti pismeni zahtjevi i da su četiri rješenja negativno odlučena, a da će nakon razmatranja rješenja odlučiti da li će ulagati žalbu. Azilant Vakas Getindag koji već pola godine nelegalno živi u Crnoj Gori dobio je rješenje da u roku od 15 dana mora napustiti našu državu. Getindag je uložio žalbu na to rješenje. Iz Kancelarije za azil pri MUP-u saopštili su da će na žalbu odgovoriti u roku od dva mjeseca. Iz Zavoda za zbrinjavanje izbjeglica saopštili su da štrajk apatrida ne može biti motivisan načinom i kvalitetom pružene pomoći jer pristup pravima koja su u nadležnosti zavoda u potpunosti su ispoštovana. U Spuzu kod Danilovgrada se gradi centar za azilante, zbog toga su azilanti smješteni u hotelu u Podgorici.

XIII Ekonomska i socijalna prava

Ustav Crne Gore garantuje ekonomska i socijalna prava građanima. Ustavom se propisuje da svako ima pravo na rad, na slobodan izbor zanimanja i zapošljavanja, na pravične i humane uslove rada i na zaštitu za vrijeme nezaposlenosti. Po Ustavu, zaposleni imaju pravo na odgovarajuću zaradu a Zakon o radu dalje precizira da zarade moraju biti isplaćivane najmanje jednom mjesečno. Ustavom i Zakonom o radu zabranjuje se svaki oblik diskriminacije na osnovu ličnih svojstava ili političke orijentacije, pripadnosti nekoj stranci ili sindikalnim organizacijama. Zaposleni se za zaštitu njihovih prava sa zahtjevom mogu obratiti poslodavcu, nadležnom sudu, pomiritelju a takođe, žalbu mogu podnijeti i inspekciji rada. Položaj i prava radnika u Crnoj Gori i dalje zabrinjavaju. Minimalna potrošačka korpa za februar 2011. godine

iznosila je 761,50 dok je prosječna plata bez poreza i doprinosa iznosila 506 eura. Advokatske tarife u Crnoj Gori jedne su od najskupljih u regionu. Iako je YIHR pozivala nadležne da koriguju advokatske tarife, do toga nije došlo. U toku je proces izmjena Zakona o radu. Nakon što je Socijalni savjet Vladi uputio tekst koji je izradilo Ministarstvo finansija, a ne tekst Radne grupe koju je Socijalni savjet i formirao, reagovali su predstavnici sindikata u Crnoj Gori. Predsjednik Unije slobodnih sindikata Srđa Keković istraživaču YIHR-a je saopštio da „...Ono što za mene ostaje krajnje skandalozno jeste da je, na kraju, Socijalni savjet razmatrao i Vladi uputio tekst izmjena koji je sačinilo Ministarstvo finansija, pri čemu je zanemarilo usaglašeni tekst Radne grupe, koju je sam Socijalni savjet formirao sa isključivim zadatkom da mu pripremi tekst izmjena ZOR-a. Napominjem da je usaglašena verzija Radne grupe dobila podršku: Ministarstva rada, Ministarstva pravde, Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave, Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija i Sekretarijata za zakonodavstvo. U Radnoj grupi koja je radila sedam mjeseci i održala više od 40 sastanaka, učestvovali su predstavnici Vlade, Unije slobodnih sindikata, Saveza sindikata i Univerziteta. Svi članovi Radne grupe potpisali su da je tekst izmjena usaglašen uz potpuni postignuti konsenzus svih učesnika”. Iz Saveza samostalnih sindikata najavili su protest ukoliko Vlada usvoji tekst zakona koji je ponudilo Ministarstvo finansija. Jedno od rješenja u tom tekstu, a koje sindikati ne prihvataju, jeste da sklapanje ugovora na određeno rado vrijeme nije ograničeno.

Fabrika elektroda iz Plužina (FEP) – radnici FEP-a 2011. godinu su počeli štrajkom, tražeći da im se isplati 19 zarada, pokrene proizvodnja, poveže radni staž od 2004. godine i isplate otpremnine za radnike koji su tehnološki višak. FEP ima 174 zaposlena. Radnici su željeli da 17. januara 2011. godine organizuju proteste ispred Skupštine Crne Gore, međutim, policija je zabranila organizaciju protesta pa su radnici 13. januara 2011. godine uputili zahtjev za razgovor predsjedniku Skupštine Crne Gore i ministru rada i socijalnog staranja Suadu Numanoviću. Radnici FEP-a su i pored zabrane okupljanja 17. januara 2011. godine protestovali ispred Skupštine Crne Gore. Nakon protesta su razgovarali sa šefom kabineta predsjednika Skupštine Crne Gore Ivanom Vujovićem i savjetnikom za ekonomiju Branislavom Vujadinovićem. Tog dana radnici su se i pismom obratili predsjedniku Vlade Igoru Lukšiću. Premijer je u rješavanje problema radnika FEP-a uključio svog savjetnika Predraga Stamatovića. Lukšić se i lično sastao sa predstavnicima radnika FEP-a 11. februara 2011. godine. On je tada obećao da će Vlada pokušati da obezbijedi novac da radnicima isplati dio od 20 neisplaćenih zarada. Radnici su 4. marta 2011. godine primili dvije plate. Vlada je uplatila 430 hiljada eura FEP-u od čega je 110 hiljada za plate a ostali dio novca za pokretanje proizvodnje. Radnici FEP-a su 11. marta 2011. godine prekinuli protest i počela je proizvodnja u toj fabrici.

Željezara - Sindikat Željezare od vlasnika fabrike 2. januara 2011. godine zatražio je da hitno pokrene proizvodnju. Iako je početak proizvodnje najavljen za 10. januar tekuće godine, proizvodnja je počela 24. januara. Radnici Željezare, Radventa i Tehnostila 1. marta 2011. godine počeli su generalni štrajk u krugu fabrike tražeći plate za novembar i decembar 2010. i januar i februar 2011. godine, sredstva za stambeni fond od 2008. godine, kontinuiranu proizvodnju i dug angažovanim na dopunskim poslovima prilikom ugradnje nove peći. Kako radnicima nijesu isplaćena dugovanja, grupa radnika podnijela predlog za pokretanje stečajnog postupka, pa je privredni sud Podgorica zakazao ročište za 5. april 2011. godine.

Radvent - predsjednik sindikata Radventa Slavko Jauković kazao je istraživaču YIHR-a da svih 177 radnika Radventa protestuje na svom radnom mjestu uz održavanje minimuma procesa proizvodnje. Radnici traže isplatu zarada za oktobar, novembar i decembar 2010. i januar 2011., regres za 2010. godinu i isplatu stambenog fonda za tri godine u iznosu od tri stotine hiljada eura. Sa protestom radnici će nastaviti dok im poslodavac ne isplati dugovanja.

Tehnostil – Radnici Tehnostila, kojih ima 92, traže pokretanje proizvodnje, isplatu četiri zaostale plate za novembra i decembar 2010. i januar i februar 2011. godine. Marko Mirjačić, predsjednik sindikata Tehnostila, našem istraživaču je kazao da oni traže i da se pitanje statusa viška zaposlenih riješi na isti način kao i za radnike Željezare u čijem sastavu je Tehnostil bio do privatizacije 2002. godine.

Udruženje invalida rada Rudnika uglja iz Pljevalja, 2. marta 2011. godine obratilo se pismom YIHR-u u kom su naveli da se nalaze u veoma teškom položaju¹⁴. U pismu su naveli da su odlukom Upravnog odbora Rudnika uglja dovedeni u tešku materijalnu poziciju i nezavidan položaj. Radnici su se obraćali Odboru direktora da se rješenja povuku ali nije bilo rezultata. Pomoć su tražili i od sindikata njihovog preduzeća, međutim ističu da im ni oni nijesu pružili pomoć. Nakon toga radnici su se odlučili da pokrenu postupak pred Osnovnim sudom u Pljevljima. Zbog toga radnici, kako tvrde, trpe još veći pritisak. YIHR je od Rudnika uglja 3. marta 2011. godine zatražila informacije u vezi sa navodima iz pisma Udruženja invalida rada Rudnika uglja AD Pljevalja. Izvršni direktor Vuk Roćen u odgovoru nama, navodi da u Rudniku uglja ne postoji udruženje invalida rada, da je nekada postojalo i funkcionisalo kao asocijacija udruženja na nivou opštine i republike, a da kao takvo odavno ne postoji. Zatim Roćen je negirao da su radnicima podijeljena rješenja za radna mjesta za koja je potrebna osnovna škola bez mogućnosti dobijanja koeficijenta. Ovaj slučaj je dobio veliku medijsku pažnju kroz emisiju Robin Hud na IN TV. Unija slobodnih sindikata zatražila je od glavnog inspektora rada Angeline Međedović da naloži inspekcijski nadzor u Rudniku uglja zbog najavljenih otkaza invalidima rada. Iz Unije tvrde da brojne indicije ukazuju da je takav odnos poslodavca prema invalidima rada uslijedio nakon ranije podnijete tužbe radnika za namirenje potraživanja koja im pripadaju po osnovu rada. Mediji su 31. marta 2011. godine prenijeli da je 12 invalida rada dobilo rješenja o tehnološkom višku. Među njima se nalaze predsjednik Udruženja invalida rada Stevan Popadić i predsjednik sindikalne organizacije Hidaet Klepo. Oni su saopštili da su proglašeni tehnološkim viškom jer su podnijeli tužbe protiv Rudnika zbog smanjenja plata za prethodni period.

AD Lenka – Osam radnika ovog preduzeća 18. januara 2011. godine ponovu su počeli sa protestom ispred zgrade Skupštine opštine Bijelo Polje. Njih osam su se obratili i ministru rada i socijalnog staranja Suadu Numanoviću u kom su ga upoznali sa zahtjevima. Radnici traže povezivanje radnog staža, isplatu zaostalih zarada i rješavanje radno – pravnog statusa. Oni su istakli da im radni staž nije povezan u periodu od 2002 do 2005. godine. Još jednom su se 12. marta 2011. godine obratili ministru rada i socijalnog staranja Suadu Numanoviću, predsjedniku opštine Bijelog Polja Aleksandru Žuriću i Inspekciji rada zahtijevajući isplatu zaostalih zarada i povezivanje radnog staža.

Radoje Dakić - Bivši radnici fabrike Radoja Dakića organizovali su 19. januara 2011. godine zbor ispred zgrade Vlade i Glavnog grada. Radnici su iskazali nezadovoljstvo oko procedure prodaje zemljišta. Novcem od prodaje zemljišta radnici traže da im budu isplaćena dugovanja, koja iznose 37 miliona eura. Radnici su protestovali i 2. februara 2011. godine.

Rudnik boksita – Radnicima Nikšićkih rudnika boksita koji su dobrovoljno napustili firmu 25. januara 2011. godine počela je isplata zaostalog dijela otpremnine u prosjeku po 11 hiljada eura. Isplata je trebala da bude završena 15. novembra 2010. godine. Predsjednik sindikata Borisav Bojanić saopštio je 4. februara 2011. godine da je završen socijalni program za 230 radnika koji su napustili rudnik. Radnicima je 27. januara 2011. godine isplaćena plata za decembar prošle godine, a plata za januar 2011. godine 4. marta 2011. godine.

Duvanski kombinat – Oko stotinu radnika Duvanskog kombinata koji su prošle godine sporazumno napustili ovo preduzeće 20. januara 2011. godine protestovali su jer im nije uplaćen penzioni doprinos za dvije godine. Kada su odlazili iz preduzeća potpisali su sporazum u kom je stajalo da će im se povezati radni staž, ali to se nije desilo. Predsjednik sindikata Duvanskog kombinata Nebojša Stanković kazao je da je povezivanje radnog staža procesuirano i da je u toku kod Ministarstva finansija.

Savez sindikata Crne Gore – Predsjednik skupštine Saveza sindikata Crne Gore Danilo Popović 8. februara 2011. godine saopštio je da je račun Sindikata u blokadi četiri mjeseca, da su zaposleni u Sindikatu štrajkovali i da ih je zbog kršenja radničkih prava kaznila Inspekcija rada. Iz SSCG su saopštili da

¹⁴ Pismo se nalazi u dokumentaciji YIHR

im je račun blokiran zbog tužbi zaposlenih i naplaćivanja otpremnina te da novca nemaju i da zbog toga ne mogu da isplate zaposlene.

Komanski most – Član sindikata Specijalnog zavoda „Komanski most“ Zoran Radulović početkom februara 2011. godine podnio je krivičnu prijavu protiv novoizabranog direktora te ustanove Vaselja Dušaja. Radulović je u krivičnoj prijavi naveo da je direktor Dušaj na njega fizički nasrnuo dok je bio na radnom mjestu portira. Radulović je istakao da smatra da je motiv napada razlog što pokušava da zaštiti prava zaposlenih. Dušaj je negirao da je napao Radulovića i da mu je prijetio.

NVO stečajci u Crnoj Gori – obratili su se YIHR-u dopisom od 15. februara 2011. godine u kom navode da se oko 1000 stečajaca iz više gradova Crne Gore nalaze u veoma teškom položaju. Radi se o radnicima koji su ostali tehnološki višak tokom 90-tih godina, koji imaju u prosjeku oko 50 godina života te zbog toga teško mogu naći novi posao, nalaze se na birou rada ali bez nadoknada, nepovezanog radnog staža i mogućnosti da dobiju penziju. Tvrde da su oni žrtve tranzicije i da su u odnosu na one radnike koji imaju 25 i više godina radnog staža, potpuno diskriminirani. Obratili su se brojnim državnim institucijama ali im se niko nije obratio i pomogao u rješavanju njihovog položaja.

Duvankomerc – nekoliko stotina radnica firme Duvankomerc okupile su se 14. marta 2011. godine u krugu firme protestujući zbog toga što im nije povezan radni staž kako je Vlada obećala 1. novembra 2010. godine. Zbog toga njih 40-tak ne može steći pravo na penziju, a preostalih 360 bivših radnika ne može ostvariti pravo na isplatu adekvatne nadoknade od Zavoda za zapošljavanje.

NIK pek – radnici nikšićke gradske pekare NIK pek, koja je zatvorena prošle sedmice, 21. marta 2011. godine počeli su štrajk. Zahtjev radnika jeste da im se isplati deset zaostalih zarada, uplata doprinosa i povezivanje radnog staža.

XV Zaključci i preporuke

❖ U I kvartalu 2011. godine ljudska prava u Crnoj Gori su kršena u brojnim oblastima. Oblasti koje su ovom kvartalu zabrinjavajuće u odnosu na prethodni period su sloboda izražavanja, suočavanje sa prošlošću, politički motivisano nasilje, vjerske slobode, tortura, diskriminacija, prava djeteta, status osoba koje žive sa HIV virusom, manjinska prava, status raseljenih i ekonomska i socijalna prava.

❖ Iako relativno dobro izgrađen, institucionalni sistem ne pruža maksimalnu zaštitu ljudskih prava. To se ogleda u nedovoljno efikasnom sprovođenju istraga po prijavama za slučajeve kršenja ljudskih prava i malom stepenu samoinicijativnih procesuiranja, javnih kampanja, istupa i osuda slučajeva kršenja ljudskih prava od strane zvaničnih organa. Neprihvatljive su izjave i ponašanje čelnika institucija čiji su mandat i nadležnost zaštita ljudska prava koje imaju za cilj predstavljanje određenih grupa kao prioritenih u zaštiti ljudskih prava u odnosu na druge grupe, kao i odustajanje i neprihvatanje poziva od strane NVO pod izgovorom da postoje važnija ljudska prava ili grupe. Institucije koje se bave ljudskim pravima treba da budu glavni nosioci zaštite ljudskih prava, da razviju međusobnu koordinaciju i saradnju i da NVO sektor u potpunosti uvažavaju kao partnerske organizacije. Kancelarija Ombudsmana i u ovom kvartalu je ostvarila napredak i nastavlja sa dobrom praksom i saradnjom sa NVO.

❖ U ovom kvartalu Viši sud u Podgorici donio je oslobađajuću presudu u slučaju „Deportacije“. Crna Gora nije sprovela kvalitetan proces suočavanja sa prošlošću, već je na sceni kontralustracioni proces. Procesuirani su samo neposredni izvršioци, dok je izostalo procesuiranje po komandnoj i naredbodavnoj odgovornosti. Naša država ni u ovom kvartalu nije preduzimala druge aktivnosti u cilju jasne osude svih ratnih zločina za koje je odgovorna i uspostavljanja novog sistema vrijednosti i pomirenja. Zbog toga nadležne institucije već od narednog kvartala moraju započeti aktivnosti kao što su: pitanja obilježavanja

dana sjećanja na žrtve zločina, pitanje položaja žrtava i njihovih članova porodica, pitanje pomirenja i procesuiranje svih ratnih zločina sa širokom listom odgovornih.

❖ YIHR je registrovala tri prijavljena slučaja policijske torture u I kvartalu 2011. godine. Zaštita prava građana koji su u ovom i ranijem periodu prijavili policijsku torturu još uvijek nije na zadovoljavajućem nivou. Zabrinjava sporo procesuiraje prijavljenih slučajeva pred nadležnim institucijama i neobuhvatanje svih službenika odgovornih u incidentima. Naša organizacija kao i u prethodnim izvještajima poziva državno tužilaštvo da prijavljene slučajeve istraži u najkraćem roku.

❖ YIHR je registrovala više prijavljenih slučajeva koji se odnose na uslove boravka i uslove za liječenje u ZIKS-u kao i jedan prijavljen slučaj ponižavajućeg i nehumanog postupanja u toj ustanovi. Najveći problem sa kojim se suočavaju osuđena i pritvorena lica u ZIKS-u jeste prenatrpanost, koja po kazivanjima predstavnika ZIKS-a iznosi oko 50%. Neophodno je da nadležni državni organi u što kraćem roku pronađu rješenja, u okvirima zakonskih mogućnosti, koja će voditi rasterećenju smještajnih kapaciteta ZIKS-a. Prijavljeni slučaj ponižavajućeg postupanja u slučaju R.M. neophodno je da kancelarija Ombudsmana brzo istraži i o rezultatima istrage obavijesti javnost i ukoliko se potvrde, navodi, neophodno je adekvatno sankcionisati odgovorne. Tzv. „porodične sobe“ treba rekonstruisati, zbog nezadovoljavajućeg stanja u kojima se nalaze.

❖ Politički motivisano nasilje i dalje je veoma prisutno i ono se ogleda kroz incidente, pritiske, tužbe i neprimjerenu verbalnu komunikaciju. Pripreme za Popis 2011. obilježene su velikim brojem miješanja u slobodan izbor građana od strane predstavnika političkih partija, nevladinih organizacija, nacionalnih savjeta i vjerskih zajednica. Svi politički subjekti moraju djelovati u cilju kreiranja tolerantne atmosfere. Sa druge strane nadležne institucije imaju obavezu da sve prijavljene slučajeve istraže i sankcionišu čime će se značajno doprinijeti smanjenju slučajeva politički motivisanog nasilja.

❖ U toku je proces usvajanja Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći. Predlog zakona ne sadrži brojna rješenja koje je NVO sektor predložio. Najvažnije sugestije NVO sektora su bile da se proširi lista davaoca besplatne pravne pomoći i da se proširi lista korisnika besplatne pravne pomoći na žrtve kršenja ljudskih prava i diskriminacije. YIHR poziva poslanike da prije izjašnjavanja o ovom Predlogu zakona u Skupštini zatraže da se ove dvije preporuke uvrste u Zakon.

❖ Sloboda izražavanja je i dalje na zabrinjavajućem nivou. Registrovani su slučajevi prijetnji novinarima i donijete su nove presude koje značajno ugrožavaju rad novinara i medija. Sve prijetnje i incidente prema novinarima neophodno je istražiti i sudski sankcionisati. Vlada je najavila novčanu pomoć medijima i ukidanje krivičnog djela klevete i uvrede za medije. Zabrana okupljanja kako bi građani na takav način saopštili svoj stav predstavlja ugrožavanje slobode izražavanja. U ovim slučajevima kada radnici i građani žele iznijeti putem mirnih okupljanja stav ili tražiti da im se ispune njihova zakonom predviđena prava, pored ostalog znači i zabranu slobode izražavanja. Ovakva praksa izražavanja građana mora se njegovati a ne da se ograničava preko policije. I policija ovakvu praksu treba da koristi veoma oprezno jer je bitnije da građani iznesu svoj stav, od usporavanja saobraćaja na kratak period, što je najčešći izgovor policiji za zabranu skupova. Izricanje zabrane okupljanja treba da bude u rijetkim slučajevima i kada se ima za cilj pozivanje na nasilje i druge oblike djelovanja koji su zakonom zabranjeni.

❖ Napredak predstavlja donešena presuda kojom se osuđuju ponašanja kojim se grubo narušavaju prava na slobodu vjeroispovijesti i slobodu uživanja povodom napada na islamski vjerski objekat u Tivtu. U ovom kvartalu registrovan je manji broj prijavljenih slučajeva ugrožavanja slobode vjeroispovijesti. YIHR poziva zvaničnike religijskih zajednica da se uzdržavaju od izjava koje produbljuju podjele i netrpeljivosti i daju izjave koje će doprinijeti većem stepenu tolerancije i razumijevanja.

❖ Osobe sa invaliditetom, Romi, pripadnici seksualnih manjina i žene su grupe koje su najviše diskriminisane u društvu. U slučaju diskriminacije prema Andriji Samardžiću nadležne državne institucije sporo procesuiraju ovaj slučaj. Na pitanje YIHR upućenom svim ministarstvima koliko imaju zaposlenih lica sa invaliditetom u njihovom ministarstvu, od ukupno 16 odgovor je dostavilo 11 ministarstava u Vladi, i

ukupan broj zaposlenih lica sa invaliditetom je šest. Državne institucije i organi moraju uposliti broj lica sa invaliditetom u skladu sa zakonom i pokrenuti druge mjere da i privatni subjekti upošljavaju lica sa invaliditetom. YIHR-u odgovor je dostavilo 11 ministarstava. Na osnovu tih informacija ukupno je šest lica zaposleno u tim institucijama. Neprihvatljivo je ponašanje građana koji pišu peticije kako bi zabranili izgradnju stambenih objekata za Rome. Nadležni državni organi prema ovim peticijama se moraju odrediti na osnovu Zakona o zabrani diskriminacije. Ministarstvo prosvjete i sporta mora se konsultovati sa svim Nacionalnim savjetima prilikom izbora direktora u mjestima gdje većina ili značajan dio stanovništva čine pripadnici manjina. Nadležne državne institucije, a prije svega ministar i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava moraju pružiti maksimalnu podršku organizacijama i pripadnicima seksualnih manjina. Svako drugo ponašanje je neprihvatljivo i nanosi štetu državi i građanima.

❖ Prava djeteta u Crnoj Gori nijesu na zadovoljavajućem nivou i nijesu dovoljno izgrađeni institucionalni kapaciteti za zaštitu prava djeteta. Neophodno je ubrzati proceduru donošenja i usaglašavanja domaćih propisa sa međunarodnim standardima. Savjet za prava djeteta nije dovoljno operativan. Neophodno je iz budžeta planirati više sredstava za Savjet i Kancelariju Ombudsmana kako bi se unaprijedili kapaciteti i poboljšao rad na zaštiti prava djeteta. Neophodno je NVO-e koje se bave dječjim pravima uključiti više u zaštitu dječjih prava i planiranju i donošenju politika za prava djeteta. Nadležne državne institucije moraju sprovesti istragu kada je u incidentu u podgoričkoj osnovnoj školi Radojica Perović došlo do kršenja prava djeteta objavljivanjem njegovog identiteta i inicijala u medijima i označavanjem djeteta kao nasilnika i ponavljača.

❖ Zastupljenost nacionalnih manjina u državnim institucijama nije adekvatna. Ni u ovom periodu nijesu preduzimate aktivnosti na promjeni takve situacije. Državne institucije moraju zaposliti određen broj nacionalnih manjina u državnim institucijama. Manjinski jezici nijesu u skladu sa Ustavom i primijenjeni u praksi. Zbog toga nadležne institucije moraju poštovati Ustav i zakone kada je u pitanju upotreba manjinskih jezika. Položaj seksualnih manjina veoma zabrinjava. Državne institucije moraju pružiti punu podršku predstavnicima seksualnih manjina u cilju većeg poštovanja i ostvarivanja ljudskih prava.

❖ Položaj raseljenih i interno raseljenih na zabrinjavajućem je nivou. Interno raseljeni Romi sa Kosova koji su nastanjeni u podgoričkim naseljima na Koniku u Kampovima 1 i 2, posebno su ugroženi. Pribavljanje dokumenata i apliciranje za dozvole boravka u Crnoj Gori realizuju se jako sporo. Zbog toga što kasni izgradnja centra za azilante oni se smještaju u neadekvatne uslove, privatne kuće i hotele. Neophodno je ubrzati izgradnju centra kako bi se ovi nedostaci otklonili.

❖ Ekonomska i socijalna prava u Crnoj Gori i dalje su na zabrinjavajućem nivou. Registrovan je veći broj štrajkova i protesta radnika koji traže isplate zaostalih plata, otpremnina i pokretanje proizvodnje. Poslodavci moraju poštovati zakone i kolektivne ugovore koje su potpisali sa radnicima, dok državne institucije treba da sankcionišu poslodavce koji to ne čine i zaštite prava radnika.